

Riksdagens protokoll

1979/80:169–172

11 juni–3 juli 1980

Debatter m. m.

Onsdagen den 11 juni kl. 09.00

Den ekonomiska politiken, m. m.	3
Förlängning av uppdrag som ersättare för riksdagsledamot	142

Onsdagen den 11 juni kl. 19.30

Den ekonomiska politiken, m. m. (forts.)	143
Kreditpolitiska medel, m. m.	184
Ändringar i reglerna för tillträde till högskoleutbildning	186
Meddelande om justering av kammarens protokoll, m. m.	192
Riksmötets avslutning	192

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 11 juni kl. 19.30

Finansutskottets betänkande

1979/80:40 om de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen m. m. samt om insatser för att underlätta nya löneavtal	143
---	-----

Skatteutskottets betänkande

1979/80:62 om slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1980/81, m. m., och om insatser för att underlätta nya löneavtal	143
--	-----

Finansutskottets betänkande

1979/80:48 om ändring i lagen om kreditpolitiska medel, m. m. .	184
---	-----

Utbildningsutskottets betänkande

1979/80:38 om ändringar i reglerna för tillträde till högskoleutbildning	186
--	-----

1979/80
169-172

Finansutskottets betänkanden

1979/80:44 om tilläggsbudget III: avskrivning av nya kapitalinves- teringar	191
1979/80:45 om anslag till räntor på statsskulden, m. m.	191
1979/80:46 om anslag till oförutsedda utgifter för budgetåret 1980/81	191
1979/80:47 om inkomster på statsbudgeten för budgetåret 1980/81, m. m.	191
1979/80:49 om tilläggsbudget II och tilläggsbudget III till statsbud- geten för budgetåret 1979/80	191
1979/80:50 om statsbudget för budgetåret 1980/81	191

Onsdagen den
11 juni 1980

Onsdagen den 11 juni

Kl. 19.30

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Den ekonomiska politiken, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om finansutskottets betänkande 1979/80:40 och skatteutskottets betänkande 1979/80:62.

GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Så här omedelbart efter middagsrasten, när kammaren präglas av stillhet och frånvaro, framför allt när det gäller statsrådsbänken, är det väl med en viss tveksamhet som jag går upp i talarstolen. Men en monolog inför herr talmannen och de tappra som har tagit sig hit kan ändå alltid ha sitt värde, i varje fall från mina synpunkter.

Även om kanske herr Fälldin, som vi hörde, i någon mån blir irriterad när jag upprepar vad som har sagts tidigare om misskötseln av den svenska ekonomin, så vill jag säga att den illustreras så bra i den socialdemokratiska reservationen vid finansutskottets betänkande, där man klart och tydligt redovisar med siffror att under perioden 1970–1976 höll vi samma ökningstakt i statsinkomster som i statsutgifter. Vi hade utvecklingen under kontroll och kunde tala om sunda statsfinanser. Under perioden efter 1976 och fram till 1979 – och jag försäkrar, herr talman, att det inte blir bättre under 1980 – visar utvecklingen ett helt annat resultat, och det är hur statsinkomstökningen har upphört men utgifterna årligen har ökat med 7,5 %.

Resultatet kan bara bli ett, och det är att en tidigare stark budget under den socialdemokratiska regeringen, när vi lämnade över 1976, har urholkats till en rekordsvag budget med en underbalansering och ett upplåningsbehov som inte har så många motstycken i den industrialiserade världen. Enligt Svenska Dagbladet av den 7 dennes har vi nu det proportionellt största budgetunderskottet i västvärlden.

Denna redovisade misskötsel av nationens ekonomi förklaras med stor uthållighet och energi med det felaktiga påståendet att grunden till utvecklingen ligger i politiken som fördes före regeringsskiftet.

Jag skall, även om jag inser det meningslösa i att i detta sammanhang syssla med den ekonomiska historieskrivningen, göra ett par randanmärkningar, delvis därför att jag så ofta ställs till ansvar för vad som hände före 1976.

Vi hörde att Gösta Bohman var förgrymmad på Olof Palme för att han talade om det förflutna. Nu är han ju inte här, så han behöver inte bli förgrymmad på mig. Men själv har jag en känsla av att Gösta Bohman har

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

svårt för att tala ekonomi utan att gruva sig just över det förflutna.

Denna bedrövlige utveckling av statsfinanserna kan under inga förhållanden skyllas på den internationella konjunkturutvecklingen. Den är självförvållad och hemlagad genom de misstag som den borgerliga regeringen startade sin regeringsperiod med – misstag som kulminerade 1977. Jag behöver inte erinra om dem, de har upprepats till leda många gånger.

Förhoppningarna om att man via valutakursförändringar skulle vinna marknadsandelar för exporten misslyckades kapitalt, då företagen utnyttjade devalveringarna till att höja priserna i stället för att vinna marknadsandelar. Och den svångremspolitiken som ofta har påtalats skapar naturligtvis en revansch känsla på löntagarsidan som helt enkelt måste få utlösning.

Efter år av standardsänkning parallellt med vittnesbörd om hur skattesänkningar generöst fördelades till företag och högre inkomsttagare, blev kraven i årets avtalsrörelse både naturliga och förklarliga. Resultatet beskrivs från borgerligt håll som betungande för företagets ekonomi och för samhällsekonomin i stort. Det handlar emellertid inte om annat än att löntagarna återställer sin reallön. Som jag ser det har resultatet inte heller försämrat den svenska industrins förutsättningar att hävda sig på världsmarknaden. T. o. m. den ekonomiska expertisen börjar ju komma fram till den uppfattningen. Ekonomiministern och Svenska arbetsgivareföreningens ordförande börjar bli rätt ensamma kvar på den här klagomuren.

Vi har upplevt en debatt som har rört sig om vilken part som skall vara löneledande på svensk arbetsmarknad. Man må ha vilken uppfattning som helst om detta, men det är ovedersägligen så att den offentliga sektorn med regeringens accept i år fick ange omfattningen och graden av lönehöjningarna i årets avtalsrörelse. Den del av avtalskomplexet som regeringen håller i angav riktlinjerna också för den privata arbetsmarknaden. Jag vet av erfarenhet att statens avtalsverk inte gör upp för den statliga sektorn med mindre än att man har regeringens accept i bakgrunden. Detta har ju också bekräftats av statsrådet Olof Johansson i dagens debatt, även om han i sitt andra inlägg kanske gjorde en del underliga krumbukter.

Det är därför rimligt att regeringen tar sitt ansvar för årets lönerörelse och inte faller in i en allmän kör om att lönehöjningarna har varit för stora och att det var fel av den offentliga sektorn att vara den part som förläste årets bundna situation på avtalsmarknaden. På fyra ställen i finansutskottets betänkande framför man beklagande över konsekvenserna av lönerörelsen. Sluta med det! Regeringen har ändå primärt sitt ansvar för uppgörelsen. Thorbjörn Fälldin framträdde i TV inför hela det svenska folket och vädjade till Svenska arbetsgivareföreningen – som ditintills hade sagt nej – att ta den här uppgörelsen, efter det att regeringen hade accepterat den för den statliga sektorn.

Det kan under dessa förhållanden aldrig diskuteras bort att regeringen har det väsentliga ansvaret för den löneuppgörelse som har träffats innevarande år. Som gammal fackföreningsman har jag den uppfattningen – och jag hävdar den även i dag – att har man tagit en uppgörelse, så tillhör det anständigheten att man sedan också accepterar den och låter bli att gå och

klaga över den – det är inte en trevlig syn.

Den bräckliga gren som ekonomiministern klamrar sig fast vid när han försöker försvara vanskötseln av den svenska ekonomin under senare år brukar härleda sig från hans egna förklaringar av vad som hände under åren från 1974 och fram till regeringsskiftet. Vi beskylls för att under dessa tre år ha satt i gång en efterfrågan på den privata konsumtionssidan som skapade en snedvriden fördelning av de nationella resurserna och åstadkom balansproblem för vårt land i förhållande till omvärlden. Gösta Bohman brukar säga: Vi tog över en illa hanterad samhällsekonomi. Nu är den bättre, för nu har OECD varit här och talat om att man uppskattar sättet på vilket vi har hanterat ekonomin.

Jag tar nu inte detta så förskräckligt allvarligt. Det ligger någonting i vad tidningen Expressen, som jag annars inte så ofta refererar, sade häromdagen: När man sätter ekonomerna i Paris tillsammans med ekonomerna i herr Bohmans kansli, så blir resultatet något av en korsbefruktnings.

Jag har roat mig med att läsa i de gamla akterna om vad som hände på den politiska fronten under de här åren, och det har tvivelsutan sitt stora intresse. Då jag inte vill göra gällande att Gösta Bohman medvetet vilseleder svenska folket, är det jag nu relaterar förmodligen en stor och överraskande nyhet för ekonomiministern – han är ju inte här nu, men jag hoppas att han läser protokollet.

1974 avlevererade samtliga borgerliga partier under den allmänna motionstiden motioner i vilka man hävdade att det var nödvändigt med en mera expansiv ekonomisk politik än den som presenterades i den socialdemokratiska regeringens finansplan. Man aktualiserade kravet på skattesänkningar – man krävde en högre privat konsumtion vid sidan om lönehöjningarna. Moderaterna gick här i spetsen. Centerpartiet och folkpartiet hade samma bedömning när det gällde behovet av en ekonomisk stimulans. Politiken behövde ett mera expansivt inslag, sade man, och framför allt var det privatkonsumtionen som behövde stimuleras.

Vi sade från den socialdemokratiska regeringens sida nej till det här, men under 1974 års lotteririksdag nödgades vi gå in i en förhandling, där uppgörelse träffades om en begränsad sänkning av mervärdesskatten – således en stimulans av den privata konsumtionen – för att rädda vad som räddas kunde, då fru Fortuna i annat fall skulle kunna gå oppositionen helt och fullt till mötes med den ur samhällsekonomisk synpunkt felaktiga och större konsumtionsstimulans som de borgerliga partierna drev på.

Året därpå, 1975, repeterade man sina politiska överbud. Då jag lade fram kompletteringspropositionen i april månad 1975 krävde moderaterna på nytt att mervärdesskatten skulle sänkas. Mellanpartierna föreslog en tidigareläggning av barnbidragshöjningen, en förstärkning av bidragen till kommunerna och en reduktion av arbetsgivaravgiften. Alla de här efterfrågestimulerande åtgärderna föreslogs av den borgerliga oppositionen efter det att arbetsmarknadens parter hade träffat sina avtal för 1975 och 1976. Det är de avtal som man nu i efterhand beskärmar sig över – man säger att de gick alldeles för långt.

Gösta Bohman var på den tiden den ståndaktige tennsoldaten. Han är det väl fortfarande, hoppas jag, men i vart fall var han det på den tiden, när det gällde att bjuda över och stimulera den privata konsumtionen. Han ändrade sig inte heller 1976, när jag lade fram min sista finansplan. Han ansåg att en omläggning av den ekonomiska politiken i expansiv riktning var riktig och erforderlig.

I den avslutande TV-debatten före valdagen 1976 hade samtliga tre borgerliga partiledare spenderbyxorna på sig och lovade trots Olof Palmes och mina varningar skattesänkningar och ökade favörer till väljarna. Herr Bohman har här i dag talat om konflikten mellan privat och offentlig konsumtion. Jämviktsriksdagen från 1974 till 1976 präglades av en ständig kamp från den socialdemokratiska regeringens sida mot de borgerliga partiledarnas försök att sabotera en riktig politik. Först efter 1976 fick ni tillfälle, herr budgetminister, att praktisera era idéer, med känt resultat.

Den här olyckliga utvecklingen, som vi har upplevt under den borgerliga regeringens hantering av statsfinanserna och samhällsekonomin, har fört oss in i ett besvärligt läge. Nonchalansen från regeringens sida gentemot den stigande statsupplåningen har ni försökt camouflera genom ett allmänt tal om att den är riktig och nödvändig med hänsyn till den samhällsekonomiska utvecklingen. Det skulle, enligt budgetministern, vara någonting av en gammalmodig uppfattning, om man understryker sambandet mellan statens utgifter och inkomster i budgeten. Budgeten skall passa i samhällsekonomin, har det hetat, och då är underskottet en mera sekundär företeelse.

Resultatet av detta lättsinniga resonemang upplever vi nu, när regeringen har nått fram till en senpåkommen klarhet och lovar bot och bättring men gör det på sitt speciella sätt. Vi är emellertid i ett läge där vi tvingas till en utlandsupplåning på ett par miljarder i månaden – en takt i upplåningen som, om den fortsätter, kommer att representera ca 25 miljarder per år.

Sverige har satt en ära i att vara en kreditvärdig nation med ett gott anseende utomlands, och när den borgerliga regeringen startade sin låneverksamhet skedde det i ett sällsynt bra utgångsläge. Den situationen försämrats så länge trafiken nu fortgår. Och det är som jag ser det kanske den allvarligaste situationen vid en bedömning av det ekonomiska framtidsperspektivet.

Det har sagts många gånger att under den här tiden har vi haft en tredubbling av statsskulden, där den nu tenderar till 200 miljarder, ett budgetunderskott som rasat upp till 55–60 miljarder, en statlig utlandsskuld som vid årets slut kommer att tangera den enorma summan av 40 miljarder och inga tecken på förändringar.

Det här är en situation som inte alls stämmer överens med den lysande beskrivning som statsministern av någon underlig anledning kostade på sig i sitt inlägg tidigare i dag.

Det tycks som om regeringen verbalt – jag understryker uttrycket verbalt – har bestämt sig för att nu skall det tas ett krafttag. Och det blir förmodligen – om det blir något – den offentliga sektorn som skall vara den del av samhällsekonomin där besparingarna och indragningarna skall ske.

Herr Bohmans senaste TV-framträdande, fredagen den 6 juni, som jag avlyssnade, gav intresserade lyssnare och åskådare följande svärförklarliga besked. Regeringen har bestämt sig för att den skall spara 7–9 miljarder, men den har inte bestämt hur. Andra ledamöter av regeringen har varit ute och paxat för sina områden och sagt att just där skall det inte sparas.

Det finns anledning att göra ett par enkla konstateranden, herr talman, som ofta glöms bort i den allmänna debatten. Vi har glädjande nog varit i stort sett politiskt eniga om att samhället har ett ansvar för sysselsättningens uppehållande. Vi har under de senare åren fått förlita oss på den offentliga sektorns behov av arbetskraft för att fullgöra våra sysselsättningsambitioner. Vi har upplevt hur den svenska industrin under senare år avskedat något hundratusental av sina anställda. Den offentliga sektorn har fått ta emot dem och ge dem anställningar och har dessutom tagit hand om det nytillskott som befolkningsutvecklingen levererat.

Jag har lagt märke till att många inbillar sig att svensk industri skall kunna återanställa de hundratusentals som avställt och därutöver ta emot tillskottet på arbetsmarknaden. Det är ett barnsligt önsketänkande. Det kommer att röra sig om begränsade variationer i den industriella sysselsättningen framöver.

Skall vi konkurrensmässigt kunna hävda oss internationellt är det genom en fortskridande teknisk utveckling och rationalisering. Man uttrycker det kanske enklast genom att säga: När den gamla maskinen är utsliten skall man sätta dit en ny och mer effektiv maskin. Den nya maskinen hanteras av färre anställda, men den svarar trots detta för en större kapacitet. I den tekniska utvecklings- och rationaliseringsprocessen ligger perspektivet av en krympande eller i bästa fall oförändrad industriell sysselsättning rent personalmässigt.

Sätter vi problemet i samband med datateknikens utveckling framstår personalexpansionen inom industrin som obefintlig.

Den här utvecklingen måste balanseras genom expansion på andra områden, handel och servicenäringar, både i privat och i offentlig regi. Det avgörande är inte heller att vi registrerar en personmässig ökning av de industrianställda i framtidsperspektivet. Det avgörande är att den produktionsvolym som näringslivet svarar för ökar. Och det är inte antalet anställda som avgör om vi skall få balans i våra utrikes affärer. Det är produktionskapaciteten och varuvolymer som avgör detta. I framtidsperspektivet kommer detta att ske genom en teknisk utveckling och rationalisering.

Den här alldeles avgörande synpunkten glömmar man ofta bort i den allmänna debatten. En del roar sig, herr talman, med att lägga ut texten, ofta i högst officiella sammanhang, på följande sätt. Den offentliga sektorn tar i dag, säger man, i runt tal två tredjedelar av bruttonationalprodukten. Under de gångna decennierna har denna utveckling, med en allt större tyngd för den offentliga sektorn, varit alldeles uppenbar. Om man drar trenden vidare, säger man, i den påbörjade riktningen slutar det med att om något eller några tiotal år tar den offentliga sektorn hela bruttonationalprodukten. Det framstår onekligen som ett ganska skrämmande perspektiv. Vi måste, säger

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

man, styra över utvecklingen till den industriella och privata sektorn.

Slutar man redovisningen här ger man onekligen åhörarna uppfattningen att vi alla till slut är portföljbärare och pappersvändare – byråkrater som administrerar varandra och donar med varandra. De flesta är väl beredda att erkänna att en sådan situation är omöjlig att leva i. Jag ber om ursäkt, herr talman, om jag en liten stund försöker fungera som pedagog, måhända med alltför enkla beskrivningar. Men när jag följer den allmänna politiska debatten har jag då och då en känsla av att det kan behövas.

Ser man litet närmare på det här problemet blir både perspektivet och siffrorna annorlunda. Trots att 62 eller 63 % av BNP räknas in i den offentliga sektorn, visar det sig att både den privata konsumtionen och näringslivets produktion har ökat tillfredsställande under låt mig säga 1950- och 1960-talen, framför allt under 1960-talet när den offentliga sektorn expanderade så starkt.

Vi håller oss i dag med en privatkonsumtion i det här landet på 230 miljarder kronor. Den offentliga konsumtionen stannar på 130 miljarder kronor. Inom det svenska näringslivet uppgår investeringarna till nära 40 miljarder, medan de offentliga investeringarna, dvs. statens och kommunernas investeringar, stannar vid 26 miljarder. Därutöver har vi bostadsinvesteringar på 22 miljarder. Här finns det ju blandade ägarintressen: privata, bostadskooperativa och allmännyttiga och kommunala stiftelser.

Förklaringen till de här motstridiga siffrorna är helt enkelt den att en väsentlig del av den offentliga sektorn ju avser transfereringar till hushållen och att, märk väl, en stor del av de statliga utgifterna direkt initierar en privat industriell verksamhet. Åtskilliga miljarder av försvarspolitikens utgifter, jag gissar på 5 miljarder, går till industrin i form av beställningar. Saab i Linköping, Bofors i Karlskoga och Bröderna Hägglund i Örnsköldsvik är tre exempel på privata industriföretag som arbetar för försvarets räkning. Privata entreprenörer tar sin sysselsättning i vägverkets byggnationer. Vattenfalls investeringar ger arbete för den turbin- och elmaterialproducerande privatindustrin.

Svenska arbetsgivareföreningens ordförande utnyttjar i sin verksamhet det resonemang som jag antytt. Han är trots detta en av dem som brukar dra de här obehagliga trenderna, som skall visa att det inte blir någonting kvar för den privata sektorn. Privata byggare svarar dock för skolbyggen och andra statliga och kommunala anläggningar. Den statliga och kommunala sektorn initierar och möjliggör existenser och aktiviteter i en rad privata företag.

De rena transfereringarna – folkpensioner, barnbidrag och sjukersättning – blir pengar i händerna på människor och omsätts i privat efterfrågan. Går barnbidragen till kläder är det privata handlare och tekoproducenter som svarar för leveranserna. Går pengarna till livsmedel kan man följa händelsekedjan på samma sätt. De offentliganställda – de må vara militärer, läkare eller civila tjänstemän i övrigt – konsumerar inte på något speciellt sätt utan som alla andra människor. De köper sin Volvobil och sin Saabbil och medverkar till att hålla bl. a. dessa båda biltillverkande företags verksamhet och vinster uppe.

Jag vill summera det hela så här: Framtidsperspektivet ger oss klart besked om vikten av att behålla den offentliga sektorns aktiviteter, om vi gör anspråk på en harmonisk samhällsutveckling i folkflertalets tjänst och dessutom om vi gör anspråk på att kunna klara den något så när fulla sysselsättningen.

Herr talman! Håller vi fast vid att folk skall ha arbete, så har vi att välja mellan att utnyttja de områden där behoven av insatser är långt ifrån tillfredsställda eller att leva vidare med otillfredsställda behov och satsa pengarna på beredskapsarbeten och arbetslöshetsunderstöd. Kostnadseffekterna torde vara i stort sett likvärdiga. Men i valet mellan de båda alternativen kommer vi att föredra arbete på den normala arbetsmarknaden framför AMS-aktiviteterna, hur prisvärda och nödvändiga de senare än är.

Detta bör man komma ihåg, när man från regeringens sida nu rasar ut och drar svärdet mot den offentliga sektorn och försöker göra gällande att det är en absolut motsatsställning mellan den privata och den offentliga sektorn. De hänger ihop så mycket som man kan begära.

När det gäller att komma till rätta med underskottet i statsfinanserna, att få balans i budget och utlandsaffärer, är det naturligtvis fråga om såväl export som import. Det är fråga om att vi har en produktionskapacitet som utnyttjas fullt ut – det har sagts tidigare här i dag – och ger sitt fulla bidrag till balansen i ekonomin och kan ersätta en hel del av den valutakrävande importen.

Jag är medveten om att det i det näraliggande perspektivet finns ett starkt behov av att åstadkomma denna balans för att eliminera statens väldiga upplåningsbehov. Regeringen har stirrat sig blind på att den operationen skall ske, som det heter, i allt väsentligt via besparingar, och besparingar på offentlig sektor.

Som gammal finansminister har jag fått lära mig att spara, och jag har stor respekt för alla ansträngningar i den riktningen. Men jag vet i stort sett var gränsen för besparingarna ligger, då de skall omsättas i det praktiska politiska livet. Jag är övertygad om att regeringen kommer att misslyckas, om man inbillar sig att man över offentlig sektor skall kunna spara summor som – det har ju sagts – börjar nalkas tiomiljardstrecket. Skall man komma till rätta med problemet, så får man inte bara ensidigt titta på utgiftssidan. Man får också se på inkomstsidan. Jag har försökt ge den uppfattningen till känna i ett par tidningsartiklar.

Med hänsyn till den utveckling vi har nu vet vi att en fortsatt indexreglering av statsskatten under 1981 kräver lågt räknat 7 miljarder. Med dagens officiella publikationer har vi ju fått ett besked från pris- och kartellnämnden som innebär att vi från den 1 juni 1979 till den sista maj 1980 har haft en konsumentprisstegring på 13,4 %. Så hög prisstegring har vi sannerligen inte räknat med när vi har diskuterat vad denna indexering av statsskatten kommer att innebära i form av dränering av statskassan.

Jag har gjort mig till tolk för uppfattningen att indexregleringen av skatten skall slopas. Vi får då en bättre fördelning i förhållande till bärkraften när vi skall möta framtidens påfrestningar – vilket kanske inte någon av oss slipper undan.

Vidare har jag gjort mig till tolk för uppfattningen att återkrävning av de s. k. arbetsgivaravgifterna är en riktig och befogad åtgärd, dels därför att de tidigare har avräknats i lönediskussionerna, dels därför att ingen har möjlighet att förvägra Svenska arbetsgivareföreningen rätten att föra in en sådan kostnad som ett argument i sina kommande lönediskussioner.

Jag har nämnt att varje procent ger mellan 2,5 och 3 miljarder. Dessa båda åtgärder ger utrymme för rättvisa justeringar även av skattepolitiken – och möjligheter att försvara den sociala tryggheten. Det var ju 4 % som man lämnade tillbaka av dessa redan avstådda avgifter.

Jag tror att åtgärderna blir nödvändiga för att snabbt förstärka budgeten. De kan längre fram avlösas av produktionsfaktorsskatt, som vi har talat om från socialdemokratins sida. Men jag ser inte några praktiska möjligheter att förverkliga en produktionsfaktorsskatt förrän tidigast 1983, och jag har den uppfattningen att en förstärkning av statsfinanserna kommer att krävas dessförinnan.

Att glömma bort inkomst- och skattepolitiken när man talar om nödvändigheten av att reducera statsupplåningen är – försäkrar jag, herr budgetminister – att avsäga sig möjligheten att genomföra operationer. Det vore önskvärt om regeringen relativt snart tänkte över detta. De inbördes motsättningarna inom regeringen – förklarliga då den består av tre skilda partier med än så länge, i varje fall utanför kanslihuset, klara skillnader i de politiska värderingarna – blir sannolikt oöverkomliga i en besparingsoperation av den omfattning som av och till annonseras. Folkpensioner, sjukförsäkring, barnomsorg, social bostadspolitik och u-hjälp är områden där svårigheterna för regeringens ledamöter att presentera nämnvärda besparingar med hänsyn till folkets reaktioner är uppenbara.

I dag har frågan ställts hur man tänker hantera folkpensionerna. Jag har dragit den slutsatsen, bl. a. av statsministerns inlägg, att när det gäller grundpensionerna och pensionstilläggen skall man slå vakt om dem. Däremot vill man förbehålla sig rätten att diskutera värdesäkring av ATP-pensionen. Den som var med under 1958 och 1959 när ATP-debatten var den dominerande frågan i hela den politiska diskussionen – en fråga som var så pass kontroversiell att den föranledde en upplösning av riksdagen – minns mycket väl att det inte bara var jämställdheten mellan arbetare och tjänstemän det var fråga om, utan det var framför allt värdebeständigheten i ATP som vi slogs för. Sedan reformen hade genomförts har det inte varit några attacker mot ATP eller dess värdebeständighet. Här skulle jag vilja ge herr Mundebo ett gott råd: Fundera inte på sådana tankegångar – de är dömda att misslyckas. Erinra sig litet grand av diskussionen 1958 och 1959 samt därefter, och jag gissar att ni är tillräckligt försiktiga för att dra er tillbaka på den punkten. Ni angriper inte de här områdena ostraffade – det försäkrar jag – framför allt därför att det skulle drabba så många av nationens mindre bärkraftiga medborgare. Inte lever de som har en ATP-pension något luxuöst liv – sannerligen inte. Pensionen skall motsvara medelinkomsten av de tidigare 15 bästa åren. I den här utvecklingen med en snabb prisstegring ger medelinkomsten av de tidigare 15 bästa åren inte utrymme för någon

luxuös levnadsstandard, framför allt inte om inflationen skall fortsätta – tyvärr tycks det vara många tecken som talar för att den kommer att göra det.

Ni kommer, herr Mundebo, om den operationen skall ge några effekter och programmet lyckas, att få vända er till de bättre ställda – era egna uppdragsgivare – och av dem kräva de väsentliga uppostringarna. Jag är alldeles övertygad om att ni inte heller klarar er med att ge er på bensinen, spriten och tobaken. Vi hörde redan i morse när vi vaknade och slog på Sveriges Radio talas om den nedgång i förbrukningen av de här varorna som blev en följd av de senaste skattejusteringarna, en nedgång som kommer att ytterligare accentueras ifall man ger sig på dessa områden nu igen inom en ganska snar framtid. Med åtskilliga av dessa varor är det ju tyvärr på det sättet att människor som brukar dessa varor men inte missbrukar dem blir försiktigare i sina inköp när de kommer upp i prislägen som för människor i allmänhet framstår som alldeles orimliga.

Herr talman! Jag kanske har hållit på i de 20 minuter som jag antecknade mig för, men eftersom jag har suttit troget i bänken och avlyssnat den här långa debatten i dag kanske kammaren förlåter mig om jag litet överskrider tiden. Jag brukar ju inte ta kammarens tid i anspråk tillnärmelsevis i den utsträckning som jag tidigare haft för vana att göra.

Regeringen talar om för oss att ämbetsmännen nu skall analysera det material som skall ligga till grund för sparandet. Därefter skall regeringen i samband med höstens budgetarbete söka sig fram till besparingsåtgärderna – i bästa fall med ikraftträdande vid årsskiftet, i annat fall med ikraftträdande den 1 juli 1981. Skall vi vänta på ingripandena från regeringen i tolv månader är det inte utan att jag ser med djup oro på den utveckling som vi nu kan konstatera. Vi befinner oss i en situation, där vi har ett utflöde av svensk valuta i en sådan utsträckning att den endast kan balanseras genom en lika intensiv upplåningsverksamhet utanför våra gränser. Är det meningsfullt att diskutera en nödvändig statsfinansiell sanering utifrån den planering som här har skisserats? Regeringen riskerar att komma för sent med sina åtgärder – brandkåren rycker ut för sent, och det är möjligt att det då redan har brunnit för mycket.

När vi från socialdemokratins sida envisas med att ställa dessa frågor är det inte bara för att göra livet olustigt för herr Mundebo och hans kolleger, utan det är helt enkelt därför att vi är misstänksamma mot vad ni bär i skölden och inte vågar tala om för svenska folket.

Jag har lagt märke till att folkpartiets ledare – Ola Ullsten, som tyvärr inte är här just nu – var ute och talade för sitt partifolk på Mälaröarna under söndagen. Enligt ett referat i Dagens Nyheter uppträdde han på följande sätt: "Och så attackerade folkpartiledaren" – i det här fallet herr Ullsten – "sina regeringsbröder moderaterna med att säga att man från konservativt håll myser av förtjusning över förslag till sparåtgärder som skulle drabba de svaga i samhället." Ja, det var sannerligen ett ärligt besked. Ola Ullsten håller ett offentligt tal, som pressen naturligtvis livligt upptecknar. Ett likalydande referat fanns även i Svenska Dagbladet. Ola Ullsten talar för

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

eliten bland sina partivänner och gör klart för dem att här går moderaterna och myser av förtjusning över förslag till sparåtgärder som drabbar de svaga i samhället.

Är det då underligt, herr Mundebo, att vi envisas med att fråga vad ni har i skölden? Vad är det ni går och funderar på? Tänker ni ge er för de där moderaterna, som skall attackera de små i samhället, eller har ni råg i ryggen så att ni kan sätta herr Bohman och hans övriga moderata kolleger i regeringen på plats när de nu är ute, enligt herr Ullstens vittnesbörd, och jagar de små i samhället? Det finns anledning att ställa den frågan, och det finns anledning att få ett besked på den punkten.

Herr talman! Jag har måhända ett par små repliker att i efterhand komma tillbaka med, och jag ber att få ta kammarens tid i anspråk för dem. Jag skall då hålla tiden litet bättre.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Det är med betydande tvekan som jag erbjuder Gunnar Sträng den chansen. Jag är väl medveten om kammarens arbetsplanering och ledamöternas åstundan att få skrida till votering. Jag skall för min del fatta mig väldigt kort och svara på den fråga som Gunnar Sträng ställde i slutet av sitt anförande. Visserligen har den besvarats ett tiotal gånger i dag, men jag kan ge svaret en gång till: När förslagen är färdiga kommer vi självfallet att redovisa dem.

Vi kan tänka oss in i den situationen att Gunnar Sträng under sina drygt 20 finansministerår dag för dag hade fått frågorna: Vad innehåller de här förslagen? Vad betyder de? Hur ser de ut? Vi vet alla vilka svar vi fick, och vilka svar massmediafolket fick. De svaren var rätt hårdföra ibland. Det är ganska naturligt, vilket parti det än är som svarar för utarbetandet av en budget, att först vilja arbeta fram förslagen innan man redovisar dem.

Vi har faktiskt ändå lämnat en form av redovisning. Vi har pekat på volymen, på inriktningen och vi har lämnat exempel på vilka områden vi för tillfället arbetar med.

Jag vill än en gång påminna om det som står i propositionen. Den är värd att läsa för där ges besked beträffande många av de frågor som varit uppe i debatten i dag. Där sägs bl. a. att målinriktningen för nästa år är en budgetförstärkning med 7 miljarder kronor jämfört med en långtidsbudgetberäkning. Jag vill betona ordet budgetförstärkning. Det sägs alltså inte att det enbart är fråga om ett sparprogram, utan det är en förstärkning av budgetsaldot med 7 miljarder. Det sägs också att detta väsentligen skall uppnås genom nedskärningar på utgiftssidan. Låt oss återkomma till förslagen tidigt i höst när vi räknar med att de på de flesta punkterna skall vara klara.

Vi har fått mycket kritik för budgetunderskottets nuvarande storlek – berättigad kritik för att budgetsaldot är för stort. Vi har också kunnat notera att budgetunderskottet hade varit i det närmaste lika stort med socialdemokratins alternativa politik. Kritiken bör därför också vara en självkritik. Jag noterar att socialdemokraterna inte är beredda att redovisa några förslag till

besparingar, utan de tycks huvudsakligen i allt väsentligt vilja gå skattehöjningarnas väg.

Det är de bäst ställda som i första hand skall bära de många skattehöjningarna, säger Gunnar Sträng. Ja, om vi skulle ta ut en beskattning på 100 % på alla inkomster över 100 000 skulle vi till statskassan få in ytterligare 2 miljarder. Längre än till 100 % vill väl inte ens Gunnar Sträng gå. Det gjorde man visserligen en gång under mitten av 1970-talet, men då backade man tillbaka. Genom sådana skärpningar av inkomstskatten löser vi inte några balansproblem när budgetunderskottet i dagsläget ligger på 50-miljardersnivån.

Vi löser dem inte heller genom att lägga kraftiga snabba höjningar på de sociala avgifterna. Jag tror att vi väsentligen måste gå på utgiftsbegränsningarnas väg. Och vi måste gå en bit på skattehöjningarnas också, men det är inte där vi löser balansproblemet.

GUNNAR STRÄNG (s) replik:

Herr talman! Jag tror att jag i mitt huvudanförande gav klart besked om varför vi är misstänksamma. Den part i regeringen som har de flesta väljarna bakom sig är enligt herr Mundebo partiordförande ute på jakt efter de svaga i samhället. Det ger oss anledning att fråga: Vad är det som är på gång? Jag kan försäkra herr Mundebo att under alla de år jag var finansminister var ingen av mina regeringskolleger ute i sådana ärenden.

Herr Mundebo påpekar att han inte bara har talat om besparingar utan också om budgetförstärkningar. Dessa budgetförstärkningar får inte ta sig uttryck i någon skärpning av skatten i annan mån än i form av punktskatter på bensin, sprit och tobak – möjligen också på eldningsolja. Något annat har jag inte hört talas om. Och som jag redan sagt tror jag inte att herr Mundebo får in några pengar på det sättet. Man kan beskriva inför riksdagen att dessa punktskatter kommer att ge så och så mycket, men när herr Mundebo sedan skall räkna kassan blir han djupt besviken. Han når inte det mål som han är ute efter att nå, om han inte är beredd att ta itu med det gamla reguljära skatteproblemet. Där har jag skisserat en framgångslinje.

Det är möjligt att man kanske inte skall tro så mycket på herr Bohman. Jag skall återkomma till det i mitt sista inlägg, herr talman, för att inte nu dra över tiden för den här repliken.

Herr Mundebo var ju med vid Hagaöverläggningarna och känner till hur det gick till då. På förslag av herr Mundebo dåvarande partiledare strök vi begränsningen i uttaget av socialavgifter och fick den effekten att beskattningen i något specifikt fall översteg 100 %, den s. k. Pomperipossaeffekten. Det var en icke avsedd effekt, och därför skall jag inte skylla vare sig herr Helén, herr Mundebo eller någon på vår sida för den. Vi hade god tid på oss att reparera den effekten under de år som följde. Ingen i det här landet drabbades av den hundraprocentiga eller mer än hundraprocentiga skatteeffekten.

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Jag är medveten om att Gunnar Sträng skulle bli djupt besviken, om han skulle få gå ut till sommarferierna utan att få chansen till en andra replik. Låt mig göra ett sakligt påpekande och en annan notering.

Socialavgiftstaket har herr Sträng nämnt många gånger och talat om hur det kom till. Men varje gång glömmer herr Sträng nämna att det var ett förslag från LO som vi resonerade om.

Sedan har jag noterat att Gunnar Sträng och andra socialdemokrater är misstänksamma. Det har ni talat om varenda dag sedan mitten av september 1976, så det har jag som sagt noterat. Det skulle kanske vara bra om ni vore litet mer sparsamma med att lägga fram förslag som, om de bifölls, skulle betyda ytterligare statsutgifter. Om ni ville medverka till att gå utgiftsvägen och begränsa statsutgifterna skulle vi få det lägre budgetsaldo som ni i debatterna så livligt talar för och som jag så gärna skulle vilja ha.

GUNNAR STRÄNG (s) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Ingemar Mundebo som den på det hela taget korrekta politiker han är ger mig svaret på min fråga i sin sista replik – själv har jag inte några flera inlägg. Jag har alltså frågat: Ligger det någonting i vår misstänksamhet mot den här besparingsaktionen?

Den misstänksamheten är helt förklarlig efter herr Ullstens beskrivning av moderaternas uppfattning om hur besparingarna skall göras. Här måste såvitt jag förstår herr Mundebo med hänsyn till sitt eget politiska anseende säga antingen att herr Bohman har rätt eller att herr Bohman har fel; vi skall hålla herr Bohman i nackskinnet, så att han inte får flyta ut på det sätt som herr Ullsten anser att herr Bohman ämnar göra.

Jag känner Gösta Bohman sedan gammalt. Som den vänlige man jag är har jag ibland sagt mig att man inte får ta honom på orden – han är en impulsiv man. Men han är inte alltid så där sanningsenlig – jag vågar säga det, efter alla de debatter jag har haft med honom.

Jag är inte så brutal som herr Mundebos partiledare – jag går vidare i referatet av det intressanta söndagsföredraget. Ola Ullsten åberopade enligt detta moderaternas väl genomtänkta och genomförda lögnpropaganda mot folkpartiet. Det var hårda bud. Han skall ha sagt: Ni skall inse när ni hör moderaternas gnällande att detta är väl genomförd lögnpropaganda.

Så brutalt brukar jag inte uttrycka mig – inte ens mot politiska motståndare. Och det här är samtalstonen i familjekretsen i den borgerliga regeringen när man reser ut på söndagarna! Jag frågar mig: Hur skall svenska folket kunna förlita sig på en regering, vars medlemmar så öppet demonstrerar sin ovilja mot varandra i offentliga anföranden som här har skett? Men detta var sagt litet en passant.

Ge mig besked, herr Mundebo: Är det herr Bohmans jakt på de svaga som skall prägla besparingarna, eller är herr Ullstens uttalande någonting som vi inte behöver fästa oss vid? Då är vi litet lugnare.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Jag är inte säker på att jag kan skingra Gunnar Strängs misstänksamhet. Jag kan visserligen göra det i sak, men jag tror att Gunnar Sträng skulle betrakta sig som arbetslös om han inte finge fortsätta att vara misstänksam, oberoende av vilka besked i sak jag kan ge. Beskeden i sak är nämligen givna i propositionen, både när det gäller volymen, inriktningen och fördelningen på utgiftssidan och inkomstsidan, och jag ber än en gång att få anbefalla ett ingående studium av det dokumentet. Vi har också markerat att operationen skall göras med stark hänsyn till sociala och fördelningspolitiska effekter.

I finansutskottets betänkande sägs, har jag sett, att det kan vara naturligt att göra en översyn av genomförda reformer. Att det kan leda till förslag till förändringar finner finansutskottet naturligt. Det tycker jag är en riktig utgångspunkt när man bedömer samhällets reformarbete.

Men för att sommaren inte skall präglas för mycket av misstänksamhet vill jag än en gång säga: Det står klart angivet i propositionen att det här budgetarbetet skall präglas av en stark hänsyn till sociala och fördelningspolitiska effekter.

ROLF RÄMGÅRD (c):

Herr talman! När vi i dag diskuterar den ekonomiska politiken och propositionen 1979/80:150 rörande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetregleringen, väger den kommunala biten i detta sammanhang tungt. I nationalräkenskaperna indelas den offentliga sektorn i flera delsektorer, nämligen staten, kommunerna och socialförsäkringssystemet.

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen här i kammaren diskuterat den kommunala ekonomin med anledning av dels statsverkspropositionen, dels den särskilda propositionen om den kommunala ekonomin och skatteutjämningsystemet. I båda dessa propositioner liksom i den nu behandlade propositionen har konstaterats att man måste dämpa den offentliga konsumtionen om vi skall komma till rätta med det växande budgetunderskottet. Om detta är alla i sak överens. Socialdemokraterna har vid alla tillfällen detta diskuterats också konstaterat att den kommunala ekonomin inte kan tillåtas expandera i den takt den hittills gjort.

Därför är det så mycket mer förvånande och anmärkningsvärt att man från socialdemokraternas sida i den allmänna debatten låter påskina att det enbart är regeringen och de borgerliga ledamöterna i riksdagen som vill begränsa eller inte låta kommunerna få expandera i den takt de själva vill. Jag tycker att det är något av falskhetens spel och också en ansvarslöshet från det största politiska partiet i riksdagen i ett läge, då vi alla måste få människorna att förstå hur nödvändigt det är att vara återhållsam om vi skall få ekonomin att gå ihop.

Herr talman! Det kan vara skäl att i detta sammanhang få ett historiskt perspektiv på den offentliga förbrukningen i förhållande till bruttonationalprodukten. I finansplanen 1966 under den socialdemokratiska regeringen var

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

den offentliga förbrukningen 25 miljarder eller 23 % av BNP. Av den offentliga förbrukningen var 10 miljarder eller 9 % av BNP statlig. 15 miljarder hänfördes till kommunerna och utgjorde 14 % av BNP.

10 år senare, 1975, under samma regering redovisades i finansplanen en offentlig förbrukning av 76 miljarder eller 27 % av BNP. Staten svarade för 27 miljarder eller 9 % av BNP, dvs. samma som 1965. Kommunerna förbrukade 48 miljarder eller 17 % av BNP.

I finansplanen 1980 under en borgerlig regering har vi en offentlig förbrukning av 140 miljarder eller 32 % av BNP. Statens andel är nu 11 % av BNP och kommunernas 91 miljarder eller 21 % av BNP. Detta visar med all önskvärd tydlighet att en borgerlig regering på intet sätt har dragit ned den kommunala konsumtionen – snarare tvärtom. Det bevisar också att vi under åren från 1976 har fört över en hel del beslutsfunktioner till kommunerna med åtföljande finansiella resurser.

Men det är just mot den bakgrunden som det nu är angeläget att inte försätta kommunerna i en tvångssituation genom beslut här i riksdagen som inte är kostnadsmässigt beräknade för kommunerna. Det är också vad föredraganden påpekar i propositionen om de kommunala frågorna i finansplanen. Samtidigt konstateras att kommunerna själva också har ett stort ansvar för att hålla tillbaka konsumtionsökningen.

Finansutskottet konstaterar att en fortsatt kommunal expansion i nuvarande takt kommer att omöjliggöra en nödvändig utbyggnad av den konkurrensutsatta sektorn. Inte minst gäller det att tillgodose näringslivets arbetskraftsbehov. Den kommunala konsumtionen ökade 1979 i volym med 4,5 %. I år beräknas ökningen bli 4 %. I kalkylerna för 1981 och 1982 i den reviderade finansplanen har den kommunala konsumtionsökningen i båda de alternativ som räknats fram förutsatts komma att begränsas till 3 % år 1981 och 2,5 % 1982. Detta skall man se mot bakgrund av att beräkningarna av den privata konsumtionen blir betydligt lägre.

Den kommunala sektorn prioriteras ändå trots den hårda neddragningen. Men som finansutskottet också konstaterar går det knappast att nå en sådan kraftig neddragning av kommunernas expansionstakt, även om man prioriterar hårt bland alla nya utgifter. Det blir också nödvändigt att ompröva redan antagna planer och program för de närmaste åren och att banta dessa.

Sett utifrån detta perspektiv måste också de bindningar som statsmakterna tidigare lagt på kommunerna i flera fall frigöras, så att inte den kommunala självbestämmanderätten beskärs. Det måste, med andra ord, finnas kvar ett utrymme för kommunerna att själva besluta och prioritera inom.

I motion 2063 av Olof Palme m. fl. konstateras att regeringen med sin politik har reducerat den kommunala självstyrelsen till att få välja mellan var nedskärningarna i befintlig verksamhet skall göras för att ge utrymme för effekterna av olika statliga beslut.

Jag tycker det är litet väl pretentiöst av socialdemokraterna att motivera en begränsning av den kommunala självbestämmanderätten med beslut som socialdemokraterna själva varit med om att få fatta och som har konsekven-

ser för den kommunala ekonomin.

Det finns, som jag ser det, ingen skillnad i synsätt mellan majoriteten i finansutskottet och reservanterna när det gäller att bevara den kommunala självbestämmanderätten. Vi menar liksom reservanterna att överläggningar skall ske kontinuerligt mellan kommunförbunden och staten. Det är också föredragandens uppfattning och mening i propositionen.

Går man sedan över till de konkreta områdena som anges i propositionen, inom vilka planerna kan komma att revideras, kan man även här konstatera att det inte finns några skillnader mellan utskottsmajoritetens skrivning och reservationen. Skall man vara elak kan man säga att här har socialdemokraterna velat reservera sig för reserverandets skull.

Men, herr talman, jag upprepar vad jag sagt i min inledning. Jag tycker att det är ohederligt av socialdemokraterna att försöka framställa skillnader som inte finns. Detta får naturligtvis till följd att det blir svårt att få kommuner med socialdemokratisk majoritet att följa de riksdagsbeslut om ekonomiska frågor som berör kommunerna.

Om vi bortser från bakgrunden, vems fel det är att svensk ekonomi kommit i en besvärlig situation, måste alla krafter nu hjälpas åt att vrida detta rätt så snart som möjligt. Det ansvaret borde man kunna kräva av riksdagens största parti.

Beträffande barnomsorgen understryker finansutskottet att den väger tungt inom den kommunala konsumtionen och hur kommunernas planer kommer att öka konsumtionsutrymmet inom denna sektor. Majoriteten i finansutskottet anser, liksom föredraganden, att det är nödvändigt att se över nyttjandegraden inom barnomsorgen i hela landet och försöka effektivisera denna. Socialutskottets yttrande över barnomsorgen innehåller likartade antydningar.

Beträffande långtidssjukvården betonar socialutskottet i sitt yttrande att den överenskommelse som träffats mellan Landstingsförbundet, sjukvårdshuvudmännen och socialdepartementet om 2 000 platser per år 1980–1981 i huvudsak skall gälla. Finansutskottet har här ingen annan mening än att vad som är avtalat skall gälla. När det sedan gäller de fortsatta planerna efter 1981 finns det inget avtalat, utan här hänvisar socialutskottet till sjukvårdshuvudmännens kommunala långtidsplaner, som anger att det behövs ca 2 375 platser per år. Här får förhandlingar ske i en framtid mellan kommunerna och socialdepartementet.

Finansutskottet menar, liksom föredraganden, att det bör vara möjligt att framöver bygga ut sjukvården för de äldre genom en större satsning på social hemtjänst, sjukvård i hemmet och övrig primärvård.

Slutligen när det gäller den av riksdagen nyligen antagna socialtjänstlagen har finansutskottet hänvisat till vad utskottet tidigare har sagt och riksdagen också anslutit sig till i fråga om den kommunala ekonomin. Åtgärder i anslutning till genomförande av den nya lagstiftningen får genomföras i den takt de ekonomiska förutsättningarna medger.

Det betyder att är inte kostnaderna för kommunerna beräknade och finansierade kan heller inte lagen träda i kraft 1982, utan den får då skjutas

upp tills en godtagbar finansiering skett. Men dessa frågor kommer också upp vid de överläggningar som skall ske mellan staten och kommunerna. I det sammanhanget har jag ingen annan mening än vad som framgår av finansutskottets majoritets yttrande, och det har vad jag förstår socialdemokraterna ställt sig bakom.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till finansutskottets hemställan i dess helhet.

BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Dagens långa debatt har i stor utsträckning haft karaktären av allmänpolitisk debatt. I likhet med Gunnar Sträng skall jag i dag, herr talman, i mitt inlägg ta mig friheten att strikt hålla mig till samhällsekonomiska frågor.

Det som utmärkt den senare delen av 1970-talet är att vi inte utnyttjat våra ekonomiska resurser. Det har lett till att vi fått en svag ekonomisk tillväxt. Men den svaga industriella expansionen är i grunden en följd av, inte en orsak till, mer grundläggande faktorer. Det dåliga resursutnyttjandet har dock skapat svåra problem i den svenska ekonomin, i vår utrikesbalans, beträffande statsfinanserna, vad gäller vår industriella kapacitet och i fråga om bostadsförsörjningen. Men det är effekterna av en dålig ekonomisk politik för vårt resursutnyttjande som är det centrala.

Jag skall till att börja med här använda ett tillväxtmått för att karakterisera bristen på resursutnyttjande i den svenska ekonomin. Jag gör det inte för att jag ser tillväxt som mål eller som en lösning på våra problem; men det är ett behändigt sätt att karakterisera de förluster som svensk ekonomi fått bära på grund av ett lågt resursutnyttjande.

På kammarens bildskärm visas just nu en tabell. Idén bakom tabellen är enkel. Den första kolumnen i tabellen visar den verkliga bruttonationalprodukten i miljarder kronor, i 1979 års priser. Detta är faktiska siffror och visar alltså hur mycket vi totalt producerat i landet varje år sedan 1974. Nästa kolumn i tabellen bygger på konstruerade siffror. Den visar ett mått på möjlig BNP. 1974 var det senaste år då vi hade fullt kapacitetsutnyttjande i den svenska ekonomin. Om vi också under de följande åren hade kunnat nyttja våra resurser någorlunda fullt ut hade vi kunnat växa med 3,5 % om året. Siffrorna över möjlig BNP visar vilka inkomster vi då hade kunnat disponera över. De två sista kolumnerna ger mått på hur mycket vi förlorat, det s. k. BNP-gapet, dels i miljarder kronor, dels i procent av BNP.

Vi ser att de stora förluståren var 1977 och 1978, då förlusterna sprang upp till i runt tal 50 miljarder kronor, och sedan har de legat kvar där.

Siffran 3,5 % som mått på möjlig produktionsutveckling innehåller givetvis ett moment av godtycke. Den motsvarar dock ungefär den utveckling som förekommit i OECD-länderna. Det råder heller ingen tvekan om att om vi hade utnyttjat de resurser som stått till vårt förfogande så hade en utveckling av den typ som illustreras i tabellen kunnat bli verklighet.

Den oerhört svaga ekonomiska utvecklingen och det dåliga resursutnyttjandet har givit upphov till många problem. Enklast att förstå är kanske

effekterna på statsfinanserna.

När det gäller budgetens inkomstsida är sambandet mellan ekonomisk tillväxt och statsinkomster klart och entydigt. Statens inkomster är i allt väsentligt en funktion av de totala inkomsternas utveckling.

När därför den totala inkomstutvecklingen stagnerade under 1977 och 1978, så stagnerade också de offentliga inkomsterna. Statens inkomster sjönk med ungefär 3 miljarder kronor i fasta priser från mitten av 1976 till mitten av 1978. Statsinkomsternas andel av BNP sjönk också markant; här till bidrog inte minst de sänkningar av arbetsgivaravgifterna som genomfördes under 1977.

Det märkliga i sammanhanget är att under samma tid ökade de offentliga utgifterna mycket kraftigt. Från 1 juli 1976 till 1 juli 1979 steg dessa med 70 miljarder kronor i löpande priser eller med 7,5 % om året i reala termer. Detta är en utomordentligt kraftig ökning, som innebär ett trendbrott – den är långt starkare än vad som förekommit under tidigare perioder.

Utvecklingen efter det borgerliga regeringsövertagandet har varit mycket märklig i politiska, statsfinansiella och samhällsekonomiska termer.

Ur politisk synvinkel torde det vara helt klart att den offentliga utgiftsexpansion som ägde rum under den första trepartiregeringen var helt oplanerad. Även den var i grunden en reaktion på den ekonomiska stagnationen. Den post som framför allt ökade var stödet till industrin. Från budgetåret 1974/75 till budgetåret 1978/79 steg stödet till industrin med hela 28,2 % om året! Det innebär att industristödet ökade så mycket att det i dag är uppe i 13–14 miljarder årligen.

Men märkligt nog fick denna kraftiga ökning av industristödet inte några synbara positiva effekter på sysselsättningen. Tvärtom minskade industrisysselsättningen mycket kraftigt under budgetåret 1977/78 med närmare 100 000 personer. Den sysselsättningsexpansion som förekom fanns helt inom den offentliga sektorn, där ungefär 80 000 nya jobb skapades. Det var framför allt den kommunala sektorn som – så att säga i brist på bättre – tvangs att expandera. Detta bidrog naturligtvis till expansionen av den offentliga sektorn och till undermineringen av statsfinanserna.

Det är alltså kombinationen av vikande inkomst på grund av stagnationen och en utgiftsexpansion på den offentliga sidan framtvingat av samma stagnation som lett oss in i det statsfinansiella kaos som vi nu så väl känner till.

Ur bredare samhällsekonomisk synvinkel är utvecklingen också ägnad att förvåna. Utgiftsexpansionen på den offentliga sidan var visserligen oplanerad, men den var mycket kraftig. Trots detta kunde den ekonomiska stagnationen inte hävas. Man kan säga att detta visar att stagnationen var ovanligt djup. Men denna djupa stagnation var också i stor utsträckning framkallad av den borgerliga politiken. Det var helt enkelt så, att den högra handen inte visste vad den vänstra gjorde. Samtidigt som man tvangs att driva en expansiv linje på budgetens utgiftssida, förde man en kontraktiv politik när det gällde den inhemska konsumtionsutvecklingen. Denna motsättning måste ses mot bakgrund av regeringens enöga koncentration på vårt

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

kostnadsläge.

Vi har under senare år hört mycket talas om kostnadsläget. Det har hetat att vårt kostnadsläge varit för högt och att svensk industri haft svårt att konkurrera utomlands. Den första trepartiregeringen var också framgångsrik så till vida att den lyckades sänka vårt relativa kostnadsläge med ungefär 10 % från 1977 till 1979. Det skedde i första hand genom devalveringarna 1977 och genom det återhållsamma avtal som fackföreningsrörelsen gick med på. Kärnpunkten i detta avtal var just att löntagarna medvetet accepterade låga nominallöneökningar, trots att de visste att inflationen skulle bli kraftig på grund av devalveringen. Kort sagt: För att hjälpa svenska företag accepterade löntagarna då fallande reallöner. De positiva effekterna av det förbättrade kostnadsläget blev emellertid begränsade. En väsentlig orsak här till var just att botten gick ur den inhemska marknaden. Det visas av att de svenska hushållens konsumtion både under 1977 och 1978 i reala termer sjönk med ungefär 1 % om året.

Denna stagnationspolitik drabbade också på indirekta vägar våra exportföretag. Även exportföretagen behöver stöd av en livaktig svensk marknad. Volvo exporterar bilar, men är också störst på den svenska marknaden. När stödet från den svenska marknaden drogs undan, drabbades även exportföretagen.

Kapacitetsutnyttjandet i den svenska industrin sjönk. Det slog hårt, främst mot investeringarna. Det är ett känt faktum att investeringarna i första hand är en funktion av den totala efterfrågan. Sjunker den, minskar också investeringarna. Det var också exakt vad som hände under 1977 och 1978.

I år kommer industrins investeringar att öka en del. De kommer sannolikt att ligga runt 13–14 miljarder. Men vi har mycket att ta igen. De borde föras upp till storleksordningen 20 miljarder.

Den långsiktiga effekten av den första borgerliga regeringens åtstramningspolitik blev därför att den offentliga sektorn oavsiktligt expanderade kraftigt under det att industrisektorn krymptes och holkades ur. Effekterna på betalningsbalansen blev inte heller särskilt positiva. Under 1977 stagnerade exporten. Under 1978 och 1979 har exportvolymen ökat med ungefär 8 % om året. Under 1977 och 1978 sjönk importen i samband med indragningen, och därför fick vi då en viss förbättring av handels- och bytesbalans. Men så fort som vi återigen får ett litet kapacitetsutnyttjande ökar också underskotten i betalningsbalansen kraftigt, helt enkelt därför att vår industriella kapacitet är för liten.

Ett annat område där den borgerliga politiken har misslyckats är bostadspolitik. Misslyckandet på detta område beror i stor utsträckning på de ideologiska skyggglappar som skärmar av synfältet och inskränker möjligheterna för de borgerliga partierna att föra en förnuftig och effektiv ekonomisk politik.

Vi har en svår obalans inom bostadsbyggandet. Vi bygger alldeles för litet bostäder, framför allt när det gäller bostadsrätter och ännu mer när det gäller hyreslägenheter. Om vi byggde 10 000 lägenheter till skulle det innebära ett

primärt investeringstillskott i storleksordningen 3–4 miljarder kronor. Detta skulle ge en vitamininjektion åt ekonomin och skulle framför allt naturligtvis ha givit det under de svåra stagnationsåren. Via multiplikatoreffekter som ekonomer talar om skulle det ha lett till att de totala inkomsterna hade ökat med 9–10 miljarder.

Skälet till det låga bostadsbyggandet påstås vara att kostnaderna är för höga. Det är sant att i och med att man krymper sektorn så stiger styckkostnaderna. Och bostadskostnaderna har stigit raskt under senare år. Men man måste se detta i dess rätta perspektiv. Bostäder har en utomordentligt lång livslängd. Det är inte förvånande om de får gå med förlust under de första åren av sin livslängd för att ge överskott under senare år. Det är emellertid inte bara kostnaderna som har stigit. Det görs också stora vinster på bostadsmarknaden. Det är när dessa vinster kommer på tal som de borgerliga skygglapparna snabbt åker fram.

Framför allt vet vi att värdestegringen på fastigheter på bostadsmarknaden har varit utomordentligt stor – detta gäller i första hand småhus.

De årliga kapitalvinsterna i det totala småhusbeståndet uppgår nu till ungefär 40 miljarder kronor. 1977 är det senaste år för vilket man har någorlunda säkra siffror, och då uppgick vinsterna till 39,6 miljarder kronor.

Vi vet – och det är också oerhört intressant – att eftersom den genomsnittliga innehavstiden på ett småhus är 14 år så kommer de stora vinsterna som har gjorts under 1970-talet att mogna ut under 1980- och 1990-talen, och en del kanske en bit in på år 2000.

Men vad som är av större aktuellt intresse är de vinster som tas ut ur marknaden, dvs. de som realiseras. De vinsterna uppgick 1978 till 11–12 miljarder kronor. Det var alltså vad som togs ut på de ungefär 60 000 villor och radhus som såldes det året. Dessa vinster passerar så gott som totalt utan någon form av beskattning – kanske dras 50–100 miljoner in till statskassan.

Om man verkligen ville lägga t. ex. 40 % av dessa vinster i värdestegrings-skatt, skulle man kunna dra in ca 5 miljarder kronor till statskassan. Använder man en mindre del av detta belopp kunde man mycket väl öka bostadsbyggandet med de 10 000 lägenheter per år som vi så väl behöver. Det finns också andra möjligheter till omfördelningar på detta område.

Men poängen är den, att om man sträcker ut perspektivet på det sätt som jag har gjort så finns det alltså stora möjligheter till omfördelningar för att få fart på den svenska ekonomin och dessutom göra den mer rättvis.

En av de stora bristerna i den borgerliga ekonomiska politiken har varit oförmågan att stimulera investeringarna i just den konkurrensutsatta sektorn. En grundläggande orsak till den svaga investeringsutvecklingen har jag redan varit inne på, och det är stagnationspolitiken, som slagit undan grunden för den efterfrågestimulans som normalt sett är fullständigt nödvändig för att man skall få en någorlunda gynnsam investeringsutveckling.

Det finns också utrymme för mer direkta insatser. Många statliga företag

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

har behov av förnyelse och expansion: SJ behöver förnya banor och vagnpark. SSAB har ett stort investeringsprogram som det går att skynda på. Också inom den privata industrin finns utrymme för insatser. Exempelvis Volvo och SAAB behöver lansera nya modeller och utveckla olika delar av sin produktion. Sådana här punktinriktade investeringsstimulanser borde man satsa på just i en lågkonjunktur. Om konjunkturen skulle vika nästa år, så har man alltså ett utmärkt tillfälle att göra det då.

I takt med att vår industripotential sjunkit framstår mer okonventionella insatser på investeringssidan som alltmer nödvändiga. De livskraftiga statliga företagen måste förnyas snabbare, och de insatser jag talat om måste ske i samarbete med det privata näringslivet, där en så stor del av kunnandet och erfarenheterna finns.

Men det krävs också att den låga sparkvoten, som i dag ligger på 17–18 %, höjs till ca 25 %, och dessutom måste vi få en kraftig ökning – med ungefär 50 % – av investeringarna i den konkurrensutsatta sektorn.

Den senaste avtalsrörelsen har på nytt aktualiserat dessa problem. Regeringen har inget mer långsyftande program att komma med för att lösa problemen runt sparande, konsumtion och inflytande. Den stod dess värre också tomhänt när det gällde mer kortsiktiga insatser – jag har här främst berört stabiliseringspolitikens mer fundamentala problem, men stabiliseringspolitiken har också behov av kortsiktiga ingrepp och tillfälliga ad hoc-åtgärder. Regeringen har alltså misslyckats också här.

Jag visade i samband med att jag var inne på frågan om bostadspolitik att skatteomläggningar är centrala för att man skall kunna lösa även stabiliseringspolitiska problem. Det gäller även på avtalsområdet. Men regeringen arbetar idogt mot löntagarintressena. Man driver hårdnackat sin linje om indexreglering, som innebär att man kompenserar höginkomsttagarna för höjda oljepriser och att man skapar en försämrad internationell bytesrelation. Detta är en alltmer ohållbar linje. Samtidigt är de försök till skatteomläggningar i de breda lagrens intresse som sker alldeles för fattiga och för sent tillkomna. Värre är att regeringen nu har tvingats låsa alla sina handlingsmöjligheter på detta område. Den har, kort sagt, tvingats låsa sina skatteparametrar under resten av detta år. Slutresultatet har blivit en maximalt ineffektiv ekonomisk politik.

Med dessa ord, herr talman, vill jag yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! För ett år sedan hade jag möjlighet att här från talarstolen summera riksdagens budgetarbete våren 1979. Jag kunde då konstatera att de socialdemokratiska utgiftskraven hade varit stora och duggat tätt. De utgiftsökningar som då föreslogs från socialdemokratiskt håll skulle ha belastat statsbudgetens utgiftssida med ytterligare ca 6 miljarder. Också för två år sedan, vid riksdagsbehandlingen av budgeten för budgetåret 1978/79, kunde jag påvisa stora utgiftskrav utöver budgetpropositionen från socialdemokraternas sida. De föreslagna utgiftsökningarna uppgick den gången till

drygt 4 miljarder kronor.

Också i år präglas socialdemokraternas budgetalternativ av de många förslagen till ytterligare utgifter på statsbudgeten. Man vill öka stödet till industrigrenar av olika slag, man vill höja SJ:s investeringsmedel, man vill ge mera pengar till forskning och kultur, man vill ytterligare höja ambitionerna när det gäller det statliga stödet till studieförbundens verksamhet, man vill ge högre ersättning enligt tandvårdsförsäkringen och man vill öka anslagen till statliga myndigheter av olika slag.

I går biföll riksdagen en socialdemokratisk reservation om anslag till hemresor för sjöfolk, som innebär en ytterligare utgiftsbelastning. I den omdiskuterade frågan om stödet till varven skulle ett bifall till alla de socialdemokratiska reservationerna ha betytt ytterligare ansevliga anspråk på statskassan. Det gäller f. ö. också för åren 1978 och 1979, då socialdemokraterna hade ännu högre ambitioner i fråga om det statliga varvsstödet än regeringssidan.

Den här exemplifieringen, herr talman, belyser att den socialdemokratiska budgetpolitiken alltsedan 1977/78 haft ett genomgående drag: Högre statsutgifter! Det är en över flera år obruten serie av överbud i fråga om statliga utgifter. Man bör då också notera att flertalet av dessa utgiftskrav gäller offentlig konsumtion och inte offentliga investeringar. Ett bifall till socialdemokraternas förslag i fråga om statsbudgeten under de tre senaste åren skulle alltså ha lett till en ännu högre offentlig konsumtion än den vi nu har och som vi nu bedömer som alltför hög med tanke på obalansen i vår ekonomi.

Det är således viktigt att slå fast att vi förvisso har ett för stort budgetunderskott, som bör minskas och där det nu finns en plan för hur det skall minskas. Men vi skall samtidigt hålla i minnet att den socialdemokratiska budgetpolitiken har gått och går i en annan riktning. Budgetsaldot skulle under flera budgetår ha varit sämre, om man beaktat de många utgiftskrav som socialdemokraterna har fört fram här i riksdagen.

Från folkpartiets sida har det funnits en bestämd vilja att ta itu med obalansen i fråga om statsfinanserna både genom återhållsamhet med statens utgifter och genom inkomstförstärkningar, och jag tror det är viktigt att på nytt påminna om att det här måste vara ett både-och. Majoriteten i finansutskottet har också år efter år sökt åstadkomma en större budgetrespekt när det gäller budgetarbetet här i riksdagen. I år har väl i den meningen budgetbehandlingen i riksdagen varit framgångsrik.

Vi har, herr talman, i flera år nu *talat* om budgetunderskottet. Redan på hösten 1977 uttalade vi oss i finansutskottet om riskerna för ett bestående strukturellt underskott i statsbudgeten. En och annan tyckte väl då att finansutskottet talade i oträngt mål. Men sedan dess har förvisso underskottet i statsbudgeten – och då framför allt den strukturella delen av underskottet – ökat starkt, och man har tyckt sig uppleva en sorts fartblindhet, när man diskuterat budgetunderskottets storlek. Det finns i kompletteringspropositionen och i finansutskottets betänkande på s. 57 en illustration av vad jag här har kallat fartblindheten. Tabellen visar hur man i

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

samband med arbetet på långtidsbudgeten varje år underskattat kommande budgetårs underskott. Om vi t. ex. ser på det beräknade underskottet i budgeten för 1980/81 kan vi således finna att man 1978 beräknade underskottet i denna budget till 40 miljarder kronor. Förra årets bedömning av samma budget blev 50 miljarder. I januari i år trodde vi att budgetunderskottet i 1980/81 års budget skulle bli 55 miljarder, och i kompletteringspropositionen finns nu siffran 58 miljarder kronor. Det här är en illustrativ och ganska oroande sammanställning som väl visar att tidigare varningar för budgetsaldots utveckling varit högeligen befogade.

Finansutskottet påpekar i år med all rätt att det besparingsbeting som regeringen nu ställt upp kommer att påverka de statliga myndigheterna och transfereringarna på ett genomgripande sätt. Det är åtgärder som det kommer att ta tid att genomföra och som kräver ändringar i verksamheter och beslutsstrukturer. Det är emellertid samtidigt utomordentligt betydelsefullt att det här arbetet nu kommer i gång och drivs på ett konsekvent och realistiskt sätt. Det är min övertygelse att det arbete för att förbättra balansen i statens finanser som regeringen inlett är en nödvändig förutsättning för en framgångsrik ekonomisk utveckling i vårt land, och det är därför bra att riksdagen nu ställer sig bakom målsättningen när det gäller att minska underskottet i statsbudgeten.

Jag skulle, herr talman, kunna nöja mig med detta. Men jag vill göra ett par små kommentarer till det i och för sig intressanta anförande som herr Södersten höll nyss.

Han sade bl. a. att man inte kunde avläsa några positiva effekter av den strama ekonomiska politik som vi förde 1977/78 kombinerad med det ansvarsfulla avtal som träffades 1978. Bland åtgärderna i den politiken ingick devalveringen av den svenska kronan, borttagandet av den allmänna arbetsgivaravgiften och utträdet ur valutaormen.

Såvitt jag förstår ledde den gången den strama ekonomiska politiken till ett utomordentligt betydelsefullt resultat: underskottet i bytesbalansen eliminerades praktiskt taget helt och hållet. Detta är, tror jag, en oerhört viktig erfarenhet när vi nu står inför en situation där vi kan räkna med ett mycket stort underskott i våra affärer med utlandet. Den slutliga statistiken över bytesbalansen för 1978 visar nämligen att det nästan inte blev något underskott alls. Och det var en mycket stor förbättring jämfört med de beräkningar som vi själva accepterade i januari 1978.

Sedan sade Bo Södersten också att de stora industrisatsningar som gjordes åren 1977–1978 inte hade någon sysselsättningsmässig effekt. Han kan ha rätt om han menade att de inte ledde till någon ökning av sysselsättningen. Men då förbiser han det som jag tycker ganska självklara, att sysselsättningsminskningen inom industrisektorn skulle ha blivit väsentligt större utan dessa massiva insatser.

Herr talman! Jag tyckte att det tidigare inlägget krävde de här nyanseeringarna.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Den borgerliga regeringens proposition om insatser för att underlätta nya löneavtal är ett hån mot och ett slag i ansiktet på lönarbetarna i det här landet.

Under en rad av år har Svenska arbetsgivareföreningen bedrivit olika former av kampanjer. Vem minns inte antiinflationsskampanjen från mitten av 1970-talet, som hårt angrep den dåvarande inflationen. Men den inflationen var låg i förhållande till den inflation som pågått efter det att borgarregeringen tillträtt och kommit till kanslihuset.

Vem minns inte SAF-kampanjen för drygt ett år sedan som gick under beteckningen "Sätt fart på Sverige". Den kampanjen var lika falsk och missriktad som antiinflationsskampanjen, och de hade ett gemensamt syfte, nämligen att skapa ett klimat för att minska lönerna och öka vinsterna.

I samband med att Svenska arbetsgivareföreningens lakejer i borgarregeringarna inte tagit krafttag mot inflationen har också Svenska arbetsgivareföreningen tystnat. När samma regeringar inte lyckats sätta fart på Sverige utan tvärtom medverkat och medverkar till att i ännu högre grad dra åt svångremmen, ja, då förhåller sig uppdragsgivarna på Blasieholmen passiva. Men deras mål har uppnåtts. Den svenska storfinansens ställning har stärkts, och de svenska lönarbetarnas reallöner har minskat. Omfördelningen har gett det resultat som SAF syftat till.

Vad är det då som i realiteten har hänt? Jo, med påståenden om exportindustrins svårigheter på den internationella marknaden som skäl har regeringen och den borgerliga majoriteten i riksdagen genomfört en fantastiskt omfördelande politik. Ni har infört indexreglerade skatteskalor som gynnar de höga inkomstskikten. Ni har infört marginalskattespärrar som också gynnar bara de mest privilegierade i samhället. Ni har slopat den allmänna arbetsgivaravgiften och därmed stulit 8 miljarder kronor för lönarbetarna. Ni har infört lättnader för dem som har kapital och vill spekulera i aktier. Ni har ökat de indirekta skatterna, bl. a. momsens, som drabbar just de lägre inkomstskikten och barnfamiljerna värst. Ni har medverkat till att kommunernas ekonomi har raserats och att kraftiga skattehöjningar där blivit nödvändiga. Ni har bedrivit en bostadspolitik som har inneburit, och kommer att innebära, rekordhöjningar av hyrorna i höst. Ni har på grund av brist på handling medverkat till att detta land drabbats av en rekordstor inflation under er regeringstid, en inflation som av naturliga skäl slår mot dem som har det sämst ställt. Ni har genom era insatser i vissa fall, och brist på handling i andra fall, orsakat att den genomsnittliga arbetaren har förlorat mera än två månadslöner under motsvarande tid. Reallöneförsämringen har blivit en kall realitet för dessa människor. Det är med hänsyn till dessa realiteter som årets avtalsrörelse bör ses, och det är med hänsyn till denna politiska realitet som regeringens proposition "om insatser för att underlätta nya löneavtal" måste bedömas. Efter dessa år av försakelser från de lönarbetandes sida kommer regeringen med ett utspel som i sak ytterligare förstärker omfördelningen. Lönarbetarna skulle enligt detta förslag tvingas betala sina egna och andras skattesänkningar.

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Det är också med hänsyn till denna realitet som SAF:s nollinje och hårda attityd skall ses. Svenska arbetsgivareföreningen och regeringen har i denna avtalsrörelse, som tidigare, gått hand i hand. SAF drev igenom en storkonflikt, som verkligen visade att arbetsköparnas rätt att vidta lockout måste ifrågasättas, vilket vpk tidigare framhållit. Lockouten av 750 000 arbetare skall enligt SAF ses som en investering för framtiden. Det är inte att undra på att investeringsviljan i de produktiva sektorerna i det här landet är så låg, när man betraktar en storlockout som en investering för framtiden. Storfinansens maktspel, med både den egna ekonomin och samhällets som brickor, visar att det inte är mer kapitalism som behövs för att lösa den ekonomiska krisen, utan en politik som har socialistisk planekonomi som grund.

Både Gösta Bohman och folkpartiets Eric Enlund har tidigare i dagens debatt uppmanat oss att vi inte skall skapa motsättningar eller förstora motsättningar mellan grupper i Sverige. Det är naturligt att företrädare för de borgerliga partierna inte vill att lönarbetarna i gemen skall vara medvetna om motsättningen mellan kapital och arbete. Den motsättningen gäller inte främst frågan om riskvilligt kapital utan frågan om vem som har makten, vem som bestämmer över vad som skall produceras, vem som skall producera, vilka som skall få vara med i produktionen och vilka som skall ställas utanför, vem som skall ha utbyte av det arbete som lönarbetarna lägger ned och av det värde som produkten har efter denna insats. Det är fråga om fördelningen av resultatet av produktionen. Det var också denna motsättning mellan kapital och arbete som låg till grund för den storkonflikt som vi har upplevt i vår.

Regering och riksdagsmajoritet har visat en påtaglig passivitet i årets konflikt på arbetsmarknaden. Regeringen har avstått från att underlätta nya löneuppgörelser, och riksdagsmajoritetens partier har lagt locket på i riksdagens löne delegation. När vänsterpartiet kommunisterna tog initiativet till ett extra sammanträde med riksdagens löne delegation för att ge regeringen och statens arbetsgivarverk ett uttalande som innebar att de skulle dra tillbaka de varslade stridsåtgärderna på det statliga området och i stället lägga fram ett förhandlingsförbud som innebar att meningsfulla förhandlingar skulle komma till stånd – då sade man nej. Den borgerliga majoriteten var inte beredd på att lösa konflikten på den offentliga sektorn. Man var inställd på att låta den offentliga sektorns konflikt öka bara för att inte SAF skulle bli överkörd. Den borgerliga majoriteten visade ett synnerligen dåligt ansvar för samhället genom att inte vilja förhindra en ökning av konflikten på det statliga området.

Utgången av årets lönerörelse kräver att riksdagen fattar beslut som verkligen underlättar för det stora flertalet. Därför är regeringsförslaget ett slag i ansiktet på lönarbetarna. Därför är det nödvändigt med mer långtgående förslag.

För att inte ytterligare reallönesänkningar skall komma till stånd krävs därför åtgärder. Det behövs en bostadspolitik för sänkta hyror. Den bostadspolitiska verkligheten visar att de av riksdagen fastställda bostads-

politiska målen inte kunnat upprätthållas under de borgerliga regeringarna. Klyftorna mellan bostadspolitikens vinnare och förlorare har vuxit, och de förmögenhetsklyftor som under 1970-talet skapats genom boendet är sannolikt större än de som löneskillnaderna gett upphov till.

Nu måste snabba åtgärder vidtas för att stoppa hyreshöjningarna, sänka boendekostnaderna för hyresgästerna och åstadkomma en omfördelning av subventionerna inom bostadssektorn genom att medel överförs från ägare till hyressektorn.

Skattepolitiken behöver också ändras för att om möjligt säkra de arbetandes reallöner. Här har vänsterpartiet kommunisterna under en rad av år krävt att momseffekten på mat slopas. Vi har funnit anledning att även i det här sammanhanget resa detta berättigade krav. Det finns skäl att upprepa att just momsen på mat slår värst mot dem som har det sämst ställt i samhället.

Ett slopande av momseffekten på mat måste också kompenseras med åtgärder när det gäller dem som har höga inkomster, och detta sker lämpligen genom ett slopande av den ytterst orättvisa indexregleringen av skatteskalorna, som en knapp borgarmajoritet tvingat igenom.

Men även inom andra sektorer av beskattningen är förändringar nödvändiga. Avdragen i inkomstbeskattningen för räntor m. m. har varit – och är fortfarande – en het potatis i skattedebatten. Men den folktopartistiske budgetminisern har försökt lägga locket på den debatten genom att begrava den i en utredning, en utredning som f. ö. inte alla riksdagspartier getts tillfälle att medverka i. Vänsterpartiet kommunisterna har av borgarregeringen ställts utanför även denna utredning, precis på samma sätt som ni ställt oss utanför utskottsarbetet här i riksdagen. Denna utredning har dock erhållit mycket begränsade direktiv. Frågan om underskottsavdragen i beskattningen kommer att inskränkas till att gälla lyxkonsumtion i stort sett. Att vissa kategorier genom ett lyxboende, oftast i spekulativa former, även i fortsättningen kommer att gynnas står helt klart. Från vpk:s sida har vi rest kravet på ett tak för avdragen, och vi begär nu att dessa avdrag skall begränsas till att gälla maximalt en tredjedel av den totala inkomsten. Detta, menar vi, skall gälla intill dess att avdragssystemet i grunden har förändrats. Det är i högsta grad otillständigt att grupper med speciellt höga inkomster skall erhålla skattelättnader, och detta på normal- och låginkomsttagarnas bekostnad.

Vi anser vidare att förmögenhetsskatten måste skärpas och att realisationsvinsterna måste beskattas minst lika hårt som vanliga arbetsinkomster. Detta är ett led i den skattepolitik som vänsterpartiet kommunisterna står för.

Slutligen något om avsättning av företagets vinster till fonder. Vi kan konstatera, i motsats till regeringen, att fonderingar inom företagen inte löser några problem på vare sig kort eller lång sikt. Investeringarna kommer inte att i nämnvärd grad berika näringslivet och tillskapa speciellt många nya arbetstillfällen. Tvärtom kommer dessa avsättningar att bli ett slag i luften, och de får endast karaktären av en uppskjuten utdelning av aktieöverskott till

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

kapitalägarna.

Att som vpk föreslår i stället avsätta dessa 25 % till samhälleliga fonder och låta dem utgöra en grundplåt i ett samhälleligt industrialiseringsprogram ger både nya jobb och skapar förutsättningar för en progressiv samhällelig industrialiseringspolitik. Härigenom kan utvecklingen med en minskande andel industrijobb i Sverige brytas. Dessa samhällsägda industrier bör inriktas på samhälleliga behov och inte på en spekulativ marknad som en så stor del av samhällets resurser i dag utnyttjas till.

Ett program av den art som jag här har skisserat är ett verkligt program för att underlätta nya löneavtal, och det skulle också kunna utgöra en vändpunkt i den orättvisa omfördelningspolitik som pågått under de senaste fyra åren. Programmet skulle också tjäna syftet att rädda värdet av de lönearbetandes reallöner.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till de vpk-motioner som behandlas i dessa betänkanden.

ANDERS HÖGMARK (m):

Herr talman! I finansutskottets betänkande nr 40 behandlas även regeringens proposition vad avser extra starthjälp till vissa byggnadsarbetare. Förslaget innebär i korthet att en extra starthjälp på 15 000 kr. under en 24-månadersperiod skulle få beviljas personer från de fyra nordligaste länen jämte Värmlands län som tar byggnadsarbete i Stockholms län.

Syftet med förslaget var att dels motverka arbetslösheten i skogslänen, dels dämpa överhettning- och inflationstendenserna i Storstockholmsregionen och där främja bostadsbyggandet.

Som bekant finns redan i dag tre olika slag av flyttningsbidrag som en arbetssökande kan erhålla om arbete inte finns på hemorten och behov av arbetskraft föreligger på den ort till vilken flyttningen skall ske. De tre bidragstyperna är respenning, traktamente vid dubbel bosättning samt starthjälp.

Systemet med skilda former av flyttningsbidrag introducerades på 1950-talet och har sedan dess gradvis anpassats till arbetsmarknadens utveckling och behov. Så sent som 1977 genomfördes en rad genomgripande förändringar, vilka föregicks av ett omfattande utredningsarbete.

Även om den regionala omflyttningen påtagligt dämpats under senare år, spelar flyttningsbidragen en viktig roll i strävandena att erhålla en öppen, rörlig och fungerande arbetsmarknad, som vi alla har ett gemensamt intresse av. Bidragen ger också den enskilde arbetstagaren och hans familj en viss gottgörelse för de kostnader och andra uppoffringar som är förenade med flyttning till annan ort.

Under första kvartalet 1980 erhöll nära 6 000 arbetstagare starthjälp, vilket omräknat till årstal innebär 20 000 à 25 000 arbetstagare med familjer.

För att ytterligare understryka vikten och betydelsen av denna öppenhet och rörlighet på arbetsmarknaden och betydelsen av starthjälpen höjde regeringen så sent som i april i år starthjälpen med inte mindre än 20 %.

De nu gällande flyttningsbidragen utgår lika för arbetstagare oavsett yrkes- eller utbildningsbakgrund. Någon skillnad med hänsyn till vilken del av landet den flyttande bor i görs numera inte heller.

Arbetsmarknadsutskottet konstaterar i sitt yttrande till finansutskottet att det framlagda förslaget om extra starthjälp mindre väl passar in i det nuvarande systemet för flyttningsbidrag. Man konstaterar också att inte heller de skattemässiga konsekvenserna av förslaget har närmare belysts. Enligt utskottets mening är det nödvändigt att i samband med de pågående övervägandena om den framtida sysselsättningspolitiken också ta upp frågan om flyttningsbidragen till omprövning. Den saken har också aktualiserats av arbetsmarknadsstyrelsen i dess senaste anslagsframställning.

Enligt min uppfattning bör det, herr talman, vid en samlad översyn vara angeläget att utveckla de instrument och de verktyg som krävs för att vi skall kunna säkerställa en öppen, rörlig och effektivt fungerande arbetsmarknad. En sådan arbetsmarknad är en förutsättning för att vi skall få den industriella tillväxt som alla partier har efterlyst här i kammaren.

Samhällsekonominns förmåga till anpassning vid ändrade förutsättningar är av avgörande betydelse om vi skall upprätthålla full sysselsättning med en återhållen pris- och kostnadsutveckling, säger man i finansutskottets betänkande nr 40. Vidare säger man att för att möjliggöra den anpassning som finansutskottet talar om måste arbetsmarknaden i Sverige fungera bättre och smidigare än i våra konkurrentländer.

Herr talman! Den framtida omprövning och den översyn av flyttningsbidragen som jag anser vara nödvändiga och som arbetsmarknadsutskottet uttalar sig för bör ske i samband med att den framtida sysselsättningspolitiken behandlas har just till uppgift att eftersträva den smidighet på vår arbetsmarknad som finansutskottet efterlyser i sitt betänkande.

Det är med viss tillfredsställelse som vi moderater noterar detta. Vi har som bekant vid flera tillfällen här i kammaren talat om behovet av ökad rörlighet på arbetsmarknaden. Vi konstaterar alltså att såväl arbetsmarknadsutskottet som finansutskottet direkt och indirekt instämmer i dessa önskemål.

Herr talman! Jag instämmer i arbetsmarknadsutskottets hemställan och yrkar även bifall till finansutskottets hemställan under punkt A mom. 7 samt under punkt B mom. 5.

LARS ULANDER (s):

Herr talman! Min uppgift är att i likhet med Anders Högmark kommentera det enda konkreta förslaget i kompletteringspropositionen, nämligen förslaget om extra starthjälp till byggnadsarbetare som flyttar från skogslännen till Stockholm.

Arbetsmarknadsutskottet har i sitt yttrande till finansutskottet enhälligt avstyrkt förslaget. Skälet till detta är att förslaget är kanske ett av de mest ogenomtänkta som vi fått på riksdagens bord. Att sedan själva presentationen av förslaget innehåller ovanligheter är en annan sak. Att regeringen byter ut sidor i propositionen sedan utskottet behandlat ärendet är förhoppningsvis

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

en engångsföreteelse.

Förslaget var av sådant slag att det inte fanns någon möjlighet att ta ställning till propositionen. I utskottsbetänkandet tas de skattemässiga konsekvenserna upp, men det finns många fler frågetecken. Det gäller t. ex. om samma villkor skulle gälla för en- resp. flerpersonershushåll, hur länge man måste stanna i Stockholm för att få bidraget och en del andra frågor. Jag ser förslaget som en produkt av den inbördes problemfyllda regeringens arbetssätt. Statsrådet Rolf Wirtén skulle enligt uppgift vara ansvarig för detta med byggnadsarbetarna, men det verkar som om han har skämtat med oss. Han går inte ens upp i dag och försvarar sina förslag. Han har, såvitt jag har kunnat konstatera, inte vid något tillfälle under hela den här dagen varit i kammaren. Centerns statsråd ställer sig bakom det förslag som centerns riksdagsgrupp i en motion yrkar avslag på. För att förstå regeringens förslag måste man ha klart för sig vad det är som saknas i de borgerligas politik och vad regeringens s. k. förslag innebär. Försyndelsen är dålig planering. Den bristen har också påverkat byggnadsarbetarnas situation. Nedrustningen när det gäller byggandet har inneburit att väldigt många utbildade byggnadsarbetare har lämnat branschen.

Vad skall man då göra för att få den rörlighet som kan anses vara nödvändig? Ja, inte skall man göra några ogenomtänkta improvisationer, utan man måste se till att man får förslag som är möjliga att genomföra. Av vår motion framgår det att Byggnadsarbetareförbundet helt nyligen har lagt fram en del förslag som skulle kunna övervägas. Jag skall ta ett par exempel. Det vore rimligt att nu se över de nuvarande reglerna för resor, flyttningsbidrag m. m. så att den tillfälliga rörligheten stimuleras. Likaså är en översyn av skattereglerna motiverad.

Skattereglerna säger i dag att byggnadsarbetarna skall betala skatt på den del av reseersättningen som överstiger billigaste färdstättet. Detta får orimliga konsekvenser. Jag skall redovisa vad som händer en rörlig byggnadsarbetare som skall utnyttja sin månatliga hemresa:

En byggnadsarbetare från Luleå, med fru och barn kvar i Norrbotten, skall åka med tåget från Stockholm på fredag kl. 17.30. På lördagsmorgonen kommer han till Luleå kl. 8.43. Nu har han 22 timmar på sig att umgås med familjen. För att vara på sin arbetsplats på måndagsmorgonen måste han åka tillbaka redan på söndagsmorgonen kl. 6.00. Kl. 21.40 på söndagskvällen är han tillbaka i Stockholm igen. En sådan hemresa får företas endast en gång per månad för att avdrag i deklarationen skall beviljas.

Den resan kostar 466 kr., inkl. sovvn. Den är avdragsgill. Det innebär att vår byggnadsarbetare, med 65 % marginalskatt, får betala ca 160 kr. själv medan samhället bjuder på 305 kr.

Om han i stället tar flyget, för att få träffa sin familj i två dygn, får han betala 1 110 kr. Men han får fortfarande bara dra av de 305 kronorna. Av egna pengar får han således betala 805 kr. 645 kr. extra kostar det om han vill vara hemma hos familjen ett dygn extra och därför väljer att flyga. Ingen har råd med detta när reallönerna sjunker.

För att möta den tillfälliga överhettningen inom bl. a. Stockholmsområ-

det, borde regeringen titta på fritidshusen liksom på de privatfinansierade bostäderna. En frysning av dessa delar av byggandet skulle lösgöra många byggnadsarbetare till andra uppgifter inom branschen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till finansutskottets hemställan, som innebär att propositionen avslås i vad gäller den extra starthjälpen till vissa byggnadsarbetare.

ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Arbetsmarknadsutskottet har beretts tillfälle att yttra sig till finansutskottet över regeringens förslag om extra starthjälp till vissa byggnadsarbetare som tar anställning vid byggen i Stockholms län.

Inom arbetsmarknadspolitikens ram finns ett etablerat system av flyttningssbidrag, som utgår till arbetstagare som är eller löper risken att bli arbetslösa. De allmänna förutsättningarna är att sökande inte kan få ett arbete på eller i närheten av hemorten och att det finns behov av arbetskraft på den ort till vilken flyttning skall ske. Vidare skall anställningen på inflyttningssorten ha tillkommit genom arbetsförmedlingens medverkan.

Storleken på dessa flyttningssbidrag har fortlöpande justerats med tanke på förändringarna i prisläget. Det förslag som regeringen nu presenterat, om en extra starthjälp med 15 000 kr. till arbetslösa byggnadsarbetare som flyttar från de fyra nordligaste länen och Värmlands län till Stockholm, passar därför inte in i det nuvarande systemet för flyttningssbidrag. Åtgärden var tänkt att vara temporär under en 24-månadersperiod räknat från den 1 maj i år. Centerns riksdagsgrupp har i en partimotion yrkat avslag på förslaget, eftersom det inte står i överensstämmelse med våra grundläggande principer för hur regionalpolitiken skall utformas. Det kan enligt vår uppfattning inte var riktigt att acceptera en av samhället organiserad och stimulerad flyttningsspolitik som leder till ökad koncentration.

Det är med tillfredsställelse vi kan notera att arbetsmarknadsutskottet enhälligt har yrkat avslag på regeringsförslaget i detta avseende.

Det är alltid riksdagens uppgift att noggrant granska alla regeringsförslag. Så har vi gjort i den här frågan.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till finansutskottets hemställan i dess helhet.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Vid nu föreliggande betänkande från finansutskottet är fogat ett yttrande från arbetsmarknadsutskottet, avseende regeringens förslag om extra starthjälp till byggnadsarbetare från de fyra nordligaste länen och Värmland som antar arbete i Stockholm.

Regeringens här nämnda förslag avstyrks av ett enhälligt arbetsmarknadsutskott. Och det är bra, därför att förslaget skulle, om det genomfördes, kunna medverka till en ytterligare utarmning av de i förslaget berörda länen.

Utskottets avstyrkande av regeringsförslaget grundas på fyra motioner, varav en lagts fram av mig och övriga socialdemokrater på Värmlandsbän-

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

ken.

I vår motion yrkar vi inte bara avslag på regeringens förslag utan erinrar också om de förslag till sysselsättningsfrämjande åtgärder för byggnadsarbetare i Värmland som vi tidigare i motion 1979/80:1457 har aktualiserat. Detta skall ställas mot alla tidigare påståenden här i dag om att socialdemokraterna inte har några förslag att komma med. Den motionen avslogs tyvärr av riksdagens borgerliga majoritet den 27 maj i samband med behandlingen av regionalpolitiken.

Herr talman! I det nu aktuella betänkandet behandlas även en motion från ett antal centerpartister, i vilken också yrkas avslag på regeringsförslaget. En av de aktuella motionärerna är från mitt hemlän.

Han har i senaste numret av tidningen Byggnadsarbetaren fått ett tack för att han ställde upp för yrkandet om avslag på regeringsförslaget. Men i samma tidning säger man, att tacket stockar sig i halsen. Det gick an att säga nej, men inte ja till det socialdemokratiska förslaget om stöd till viss byggnadsverksamhet i Värmland.

I tidningen konstateras att det borgerliga ställningstagandet inom regionalpolitiken, då man från centerhåll sade nej till förslaget i motion 1457, innebar att man sade ja till arbetslöshet för byggnadsarbetarna i Värmland. Jag instämmer i denna tolkning.

Man kan fråga sig vad det var som fick ett antal centerpartister att skriva en motion med yrkande om avslag på regeringsförslaget om extra flyttstöd till byggnadsarbetare, när de nästan i samma sekund hade sagt nej till åtgärder som skulle kunnat ge byggjobb i ett av de län som regeringen pekat ut som lämpligt att plocka byggnadsarbetare ifrån.

Ingen annan än motionärerna själva torde förstå logiken i detta. Eller är det kanske inte logik utan taktik, som man ansett lämplig att tillämpa för att slippa skylta på samma sätt som om man hade ställt upp för regeringsförslaget?

Det kan ju exempelvis vara så, att man vet att man, genom att säga nej till bygginsatser i aktuella län, kommer att infria regeringens önskemål om att få byggnadsarbetare till Stockholm utan att staten behöver betala något extra flyttstöd.

Inte kan det vara den decentralistiska viljan som gjort att de borgerliga utskottsledamöterna enats med oss om att avstyrka regeringsförslaget om extra flyttstöd, för i det avseendet har inget av de borgerliga partierna någon lysande historia. Som ett exempel på detta kan nämnas, att under den förra borgerliga regeringsperioden minskade skogslänens andel av befolkningstillväxten i landet.

Stockholmsområdet, som under åren 1970–1976 svarat för 18 % av befolkningsökningen, ökade under 1977 och 1978 denna andel med det dubbla, och man hade då 37 % av befolkningstillväxten i landet.

I mitt hemlän vet man exempelvis inte hur man skall skapa sysselsättning åt de 700 byggnadsarbetare som enligt byggprognosen kommer att vara arbetslösa i februari 1981.

Byggnadsdetaljen på arbetsmarknadsstyrelsen redovisar exempelvis för

Värmland att det blir en minskad byggnadsverksamhet på grund av betydligt minskade bostadsinvesteringar. Detsamma gäller Norrbotten, där man i dag redovisar över 700 arbetslösa byggnadsarbetare.

Arbetsmarknadsläget i stort inom mitt län och kommunernas ekonomiskt ansträngda läge gör det inte troligt att bortfallet inom bostadssektorn kommer att kompenseras med ökade satsningar på byggsidan inom andra näringsområden. Industrin i länet redovisar hittills i år en mycket låg byggvolym, och investeringsplaner saknas helt för tredje och fjärde kvartalen i år.

För att belysa den rådande situationen har LO-distriktet och det socialdemokratiska partidistriktet inbjudit industriministern till länet. Han har dock ännu inte behagat besvara inbjudningen. Han törs kanske inte komma, tomhant som han är.

Likaledes har man från regeringens sida heller inte besvarat framställningen om utbyggnad vid centralsjukhuset i Karlstad. Och sker inget i detta ärende inom de närmaste dagarna så måste ett stort antal byggnadsarbetare permitteras.

Herr talman! Jag har velat nämna något om den konkreta situationen för byggnadsarbetarna i mitt hemlän – det är ett av de län som man avsåg att locka byggnadsarbeten från – för att belysa att en konsekvens av att riksdagen här senare kommer att avslå regeringsförslaget om ett extra flyttstöd till byggnadsarbetare borde vara att man från borgerligt håll stöder sådana förslag som skulle kunna främja byggsysselsättningen i de aktuella länen.

Men de borgerliga ambitionerna och spåren från riksdagsbeslutet om regionalpolitiken den 27 maj förskräcker.

Görs ingenting inom den närmaste tiden för att ändra på de negativa konsekvenser som detta beslut innebar för bl. a. byggnadsarbetarna i Värmland och de fyra nordligaste länen så kommer inget avslag i dag på regeringsförslaget om flyttstöd till byggnadsarbetare att ha någon praktisk betydelse. De kommer ändå att tvingas flytta på grund av arbetsbrist.

Vi kommer från socialdemokratiskt håll att följa utvecklingen på byggarbetsmarknaden i de aktuella länen med stor uppmärksamhet.

Jag uppmanar både motionärerna från centern och de borgerliga utskottsledamöterna att göra likadant, om de menar något med sitt yrkande om avslag på regeringsförslaget.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan om avslag på regeringens förslag om extra flyttstöd till byggnadsarbetare från de fyra nordligaste länen och Värmland, om de flyttar till Stockholm.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

BERTIL JONASSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill endast konstatera att jag som vanligt blivit påhoppad av socialdemokratiska ledamöter på Värmlandsbänken.

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Jag har tagit ställning emot propositionen i den här frågan, och det gör också utskottet. Då borde ytterligare diskussioner vara onödiga, i all synnerhet med hänsyn till kammarens pressade arbetssituation. Att centern gått emot förslaget om att flytta folk från Värmland är helt klart.

Men, herr talman, jag kanske ändå på värmlänningarnas vägnar skall be kammarens ledamöter om ursäkt för alla de här påhoppet som tagit tid. Att de i de flesta fall mera varit politiska finter än dikterats av omsorg om människorna torde vid det här laget stå klart för kammarens ledamöter.

NILS-OLOF GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Jag skall så här i elfte timmen sälla mig till de talare som har kritiserat det förslag i kompletteringspropositionen som vill ge byggnadsarbetare från de s. k. skogslänen som tar byggnadsarbete i Stockholms län en extra starthjälp med 15 000 kr. Detta förslag är ovanligt ogenomtänkt och har också med all rätt mött mycken kritik, inte minst från byggbranschens organisationer. Jag skall här i mitt korta inlägg inte beröra de negativa konsekvenserna från regionalpolitisk synpunkt – den aspekten förstår säkert alla ändå – utan hålla mig till vad förslaget skulle kunna få för effekter i byggbranschen.

Byggarbetsnämnden i Jämtlands län har tillställt länsarbetsnämnden en skrivelse med anledning av detta förslag. Byggarbetsnämnden, som är det organ som bäst kan bedöma arbetskraftsbehovet i förhållande till planerat byggande, är starkt kritisk till den tänkta flyttningsstimulansen och anför bl. a. följande.

De upprättade prognoserna för 1980-talets första hälft visar på stora bygginvesteringar i länet, bl. a. genom ett starkt ökat bostadsbyggande i Östersunds kommun. För att försöka tillgodose den ökade efterfrågan på byggarbetskraft har ungdomsutbildningen ökats fr. o. m. innevarande läsår. Samtidigt planeras vidareutbildningen i AMS regi att öka i samband med att nya lokaler i AMU-centret på Frösön färdigställs.

Trots de ökade utbildningsinsatserna konstaterar byggarbetsnämnden att det kommer att råda brist på yrkesutbildade byggnadsarbetare. Man påpekar vidare att de relativt höga arbetslöshetssiffrorna i länet till största delen avser icke yrkesutbildade samt personer med olika arbetshinder, t. ex. fysiska handikapp, hög ålder, ortsbundenhet osv. Det är knappast den kategorin arbetstagare som kan komma i fråga för den extra starthjälp.

Byggverksamheten är beroende av ett rimligt förhållande mellan de olika yrkesgrupperna. En minskning av antalet yrkesutbildade byggnadsarbetare till följd av utflyttning skulle negativt påverka de utbildades möjligheter till sysselsättning.

Byggarbetsnämnden hemställer slutligen att länsarbetsnämnden skall verka för att Jämtlands län skall undantas från den föreslagna åtgärden.

Nu har ju detta regeringsförslag blivit mycket negativt bemött, inte minst av ett enigt arbetsmarknadsutskott. Vi får hoppas och tro att förslaget i och med kammarens behandling i dag för evigt kan begravas.

Det finns dock, herr talman, anledning att rikta uppmärksamheten på ett

par andra saker, som har sin stora betydelse i detta sammanhang.

De senaste årens handlingsförlamning och brist på planering inom byggsektorn har fått allvarliga effekter. Värst är det naturligtvis för de tusentals unga människor som inte kan få en god bostad till rimligt pris. Men bristen på bostadspolitik och bristen på planering har också påverkat situationen för byggnadsarbetarna. Nedrustningen av byggandet har inneburit att många välutbildade byggnadsarbetare har lämnat branschen. Man har inte velat finna sig i den dåliga planeringen, som gjort att man tvingats gå arbetslös vissa delar av sitt liv.

Vi byggnadsarbetare har varnat för detta och krävt långsiktig planering av bostadsbyggandet. Vi ville tidigarelägga vissa byggobjekt för att kunna upprätthålla en jämn och trygg sysselsättning och behålla välutbildad arbetskraft inom branschen. Vi ville utöka antalet utbildningsplatser för att möta den efterfrågan på utbildad byggarbetskraft som finns i storstadsområdena. Vi har inte mött något gehör för våra krav. Nu behövs flera byggnadsarbetare igen – speciellt i storstäderna. Det förtjänar att påminnas om att det bara för några år sedan fanns många arbetslösa byggnadsarbetare, inte minst i Stockholmsområdet.

Om man skall klara det långsiktiga behovet av byggarbetskraft i storstadsområdena – Stockholm i synnerhet – behövs en helt annan planering av byggandet än den vi har f. n. Skall man komma till rätta med ojämnheten i byggandet, med tidvis brist på arbetskraft, tidvis arbetslöshet, krävs den rullande planering av byggnadssektorn som byggbranschen så länge begärt.

Även med en bra planering måste byggnadsarbetare vara beredda till rörlighet på arbetsmarknaden. Det är därför nödvändigt att man ser över nuvarande regler för resor m. m. så att den tillfälliga rörligheten underlättas och stimuleras.

Om samhället vill att byggnadsarbetarna skall ställa upp där deras insatser behövs, måste det ges ekonomiska möjligheter till tät pendling mellan den tillfälliga arbetsorten och hemmet. En översyn av skattereglerna för reseersättningen bör ske, flera fria hemresor bör beviljas. Det är högst rimliga krav i det här sammanhanget.

Byggnadsbranschen har sina speciella problem, det skall sägas. Men inte löser man dessa med "panikförslag" som det som finns i kompletteringspropositionen. Det är bara med långtgående planerings- och andra åtgärder som man kan komma till rätta med arbetskraftsproblemen i byggbranschen. Förslag i den riktningen ber jag, herr talman, att få återkomma till i annat sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.

Finansutskottets betänkande 40

Punkt A

M o m . 1 o c h 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

1 av Kjell-Olof Feldt m. fl. samt 3:o) motion 2066 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Kjell-Olof Feldt begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken till kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkande 40 punkt A mom. 1 och 2 antar reservation 1 av Kjell-Olof Feldt m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarken till kontraposition i nämnda votering antagit motion 2066 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 143
Nej - 20
Avstår - 160

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammarken bifaller finansutskottets hemställan i betänkande 40 punkt A mom. 1 och 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarken bifallit reservation 1 av Kjell-Olof Feldt m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell-Olof Feldt begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 141
Avstår - 20

Mom. 3 och 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 2066 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkande 40 punkt A mom. 3 och 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit motion 2066 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 305
Nej – 20

M o m . 5

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 6

TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

H e m s t ä l l a n

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i motion 2079 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkande 40 punkt A mom. 6 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit hemställan i motion 2079 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 305
Nej – 20

M o t i v e r i n g e n

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservation 2 av Kjell-Olof Feldt m. fl. anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kjell-Olof Feldt begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Den som vill att kammaren godkänner finansutskottets motivering i betänkande 40 punkt A mom. 6 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt den i reservation 2 av Kjell-Olof Feldt m. fl. anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell-Olof Feldt begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 143
Avstår – 19

M o m . 7

Uskottets hemställan bifölls.

Punkt B

M o m . 1 o c h 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 3 av Kjell-Olof Feldt m. fl. samt 3:o) motion 2066 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Kjell-Olof Feldt begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkande 40 punkt B mom. 1 och 2 antar reservation 3 av Kjell-Olof Feldt m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 2066 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 148
Nej – 20
Avstår – 157

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkande 40 punkt B mom. 1 och 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Kjell-Olof Feldt m. fl.

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell-Olof Feldt begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 142
Avstår - 20

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 4 av Kjell-Olof Feldt m. fl. samt 3:o) motion 2066 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Kjell-Olof Feldt begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkande 40 punkt B mom. 3 antar reservation 4 av Kjell-Olof Feldt m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 2066 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 144
Nej - 20
Avstår - 160

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkande 40 punkt B mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 4 av Kjell-Olof Feldt m. fl.

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell-Olof Feldt begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 142
Avstår – 20

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 5 av Kjell-Olof Feldt m. fl. anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kjell-Olof Feldt begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkande 40 punkt B mom. 4 med godkännande av utskottets motivering röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 5 av Kjell-Olof Feldt m. fl. anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell-Olof Feldt begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 162

Mom. 5–7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Skatteutskottets betänkande 62

Mom. 1 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 2079 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 62 mom. 1 a röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 2079 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 304
Nej - 20
Avstår - 1

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Mom. 1 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Erik Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Wärnberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 62 mom. 1 b röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Erik Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Wärnberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 162

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 2079 och 2066 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 62 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna 2079 och 2066 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 304
Nej - 20

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Erik Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Wärnberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 62 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Erik Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Wärnberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163

Nej - 162

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 3 av Erik Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Wärnberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 62 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Erik Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Wärnberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163

Nej - 162

Mom. 5

Utskottets hemställan bifölls.

TALMANNEN: I fråga om mom. 6-9 ställs först propositioner beträffande hemställan i respektive moment. Därefter ställs i ett sammanhang propositioner beträffande motiveringen till mom. 6-9.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i reservation 4 av Erik Wärnberg m. fl., och förklarades den förra proposi-

tionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Wörnberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 62 mom. 6 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit hemställan i reservation 4 av Erik Wörnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Wörnberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163

Nej - 162

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i motion 2079 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 62 mom. 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit hemställan i motion 2079 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 305

Nej - 20

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i reservation 5 av Erik Wörnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Wörnberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkande 62 mom. 8 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit hemställan i reservation 5 av Erik Wörnberg m. fl.

Onsdagen den
11 juni 1980

*Kreditpolitiska
medel, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Wårnberg begårde röst-räkning verkstålles votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163

Nej – 162

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemstállan, dels hemstállan i motion 2066 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övertågande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begårde votering upplåstes och godkåndes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemstállan i betånkande 62 mom. 9 röstas ja,
den det ej vill röstas nej.

Vinner nej har kammaren bifallit hemstállan i motion 2066 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begårde röst-räkning verkstålles votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 305

Nej – 20

Motiveringen till mom. 6–9

Utskottets motivering godkåndes.

Mom. 10 och 11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemstállt.

§ 2 Kreditpolitiska medel, m. m.

Föredrogs finansutskottets betånkande 1979/80:48 med anledning av förnyad behandling av propositionen 1979/80:159 med förslag till lag om åndring i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel, m. m., jåmte motioner.

Kammaren biföll utskottets framstállning om att årendet skulle avgöras efter endast en bordläggning.

I betånkandet FiU 1979/80:39 behandlade finansutskottet proposition 1979/80:159 med förslag till lag om åndring i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel, m. m., jåmste motioner. Vid kammarbehandlingen av

betänkandet den 4 juni 1980 beslöt riksdagen att återförvisa ärendet till utskottet.

Utskottet – som tagit upp det återförvisade ärendet till ny behandling – hemställde

att riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan i betänkandet FiU 1979/80:39 (mom. 1–5, s. 21 f.).

Reservation hade avgivits av Kjell-Olof Feldt, Paul Jansson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson, Anita Gradin, Roland Sundgren och Christer Nilsson (alla s) i enlighet med reservationen i betänkandet FiU 1979/80:39 (s. 22–24).

I betänkande 1979/80:39 hade finansutskottet hemställt

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1979/80:2011 yrkandet 1 skulle anta vid proposition 1979/80:159 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel,

2. att riksdagen skulle anta vid propositionen fogat förslag till lag med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kontoköp,

3. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2011 yrkandena 2 och 3,

4. att riksdagen skulle anta vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i konsumentkreditlagen (1977:981),

5. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2010.

I betänkande FiU 1979/80:39 hade reservation avgivits av Paul Jansson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson, Anita Gradin, Roland Sundgren, Christer Nilsson och Karin Flodström (alla s) som ansett att utskottet under 1 och 3 bort hemställa

1. att riksdagen skulle

a. med bifall till motion 1979/80:2011 yrkandet 1 avslå proposition 1979/80:159 mom. 1 såvitt avsåg 25 § i det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel och anta ny med av reservanternas föreslagen lydelse av 7 och 8 §§ lagen om kreditpolitiska medel, samt anta sådan ändring i ingressen till lagförslaget som föranleddes härav,

b. anta vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel i den mån förslaget inte omfattades av vad reservanternas hemställt ovan,

3. att riksdagen med bifall till motion 1979/80:2011 yrkandena 2 och 3 som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts i motionen om åtgärder i fråga om kontokort.

ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Det är endast en sak som jag vill upprepa från förra onsdagens debatt om finansutskottets betänkande nr 39, och det är att jag

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Kreditpolitiska
medel, m. m.*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Ändringar i reg-
lerna för tillträde
till högskoleutbild-
ning*

yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen. I övrigt hänvisar jag till de kloka ord som förra onsdagen sades om den socialdemokratiska reservationen.

ROLF ANDERSSON (c):

Herr talman! Med hänvisning till den tidigare debatten i ärendet ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

TALMANNEN: Utskottets hemställan, som återfinns i finansutskottets betänkande 39, företas till avgörande momentvis.

Mom. 1 och 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Kjell-Olof Feldt m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Roland Sundgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkande 48 (39 mom. 1 och 3) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Kjell-Olof Feldt m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Roland Sundgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163

Nej – 162

Mom. 2, 4 och 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 3 Ändringar i reglerna för tillträde till högskoleutbildning

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1979/80:38 med anledning av förnyad behandling av propositionen 1979/80:158 om ändringar i reglerna för tillträde till högskoleutbildning jämte motioner.

Kammaren biföll utskottets framställning om att ärendet skulle avgöras efter endast en bordläggning.

I betänkandet UbU 1979/80:36 behandlade utbildningsutskottet proposition 1979/80:158 om ändringar i reglerna för tillträde till högskoleutbildning

jämte motioner med anledning därav. Vid kammarbehandlingen av betänkandet den 6 juni 1980 beslöt riksdagen att återförvisa ärendet till utskottet.

Utskottet – som tagit upp det återförvisade ärendet till ny behandling – hemställde

att riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan i betänkandet UbU 1979/80:36 (mom. 1–9, s. 10–11).

Reservationer hade avgivits av Stig Alemyr, Lars Gustafsson, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén, Karl-Erik Häll och Iris Mårtensson (alla s) i enlighet med reservationerna i betänkandet UbU 1979/80:36 (s. 11–13).

I betänkande 1979/80:36 hade utbildningsutskottet hemställt

1. att riksdagen beträffande garanti m. m. för direktövergång från gymnasieskolestudier med avslag på motionerna 1979/80:527 yrkandet 6 och 1979/80:2035 yrkandet 1 i denna del godkände vad som förordats i proposition 1979/80:158,

2. att riksdagen beträffande dispensmöjlighet för studerande vid kommunal vuxenutbildning etc. som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför,

3. att riksdagen beträffande tillgodoräknande av föreningsmeriter med avslag på motionerna 1979/80:2034 i denna del samt 1979/80:2035 yrkandet 1 i denna del och yrkandet 3 godkände vad som förordats i proposition 1979/80:158,

4. att riksdagen beträffande tillgodoräknande av kortare anställning och arbete med hemvård godkände vad som förordats i proposition 1979/80:158,

5. att riksdagen beträffande tillgodoräknande av arbetslivsmeriter med avslag på motionerna 1979/80:2034 i denna del samt 1979/80:2035 yrkandet 1 i denna del och yrkandet 2 godkände vad som förordats i proposition 1979/80:158,

6. att riksdagen beträffande tidpunkten för ikraftträdande av vissa förändringar med anledning av proposition 1979/80:158 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför,

7. att riksdagen beträffande utredning av hela antagningssystemet m. m. skulle avslå motion 1979/80:527 yrkandena 3 b, 4 och 5,

8. att riksdagen beträffande vissa revideringar av gällande antagningsbestämmelser skulle avslå motion 1979/80:658,

9. att riksdagen beträffande lottning vid antagning till högskoleutbildning med anledning av motion 1979/80:1312 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför.

I betänkande UbU 1979/80:36 hade följande två reservationer avgivits av

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Ändringar i reg-
lerna för tillträde
till högskoleutbild-
ning*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Ändringar i reg-
lerna för tillträde
till högskoleutbild-
ning*

Stig Alemyr, Lars Gustafsson, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Karl-Erik Häll, Lars Svensson och Göran Persson (alla s):

1. *beträffande tillgodoräknande av föreningsmeriter*, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle dels med bifall till motionerna 1979/80:2034 i denna del och 1979/80:2035 yrkandet 1 i denna del avslå proposition 1979/80:158, dels med bifall till motion 1979/80:2034 i denna del och med avslag på motion 1979/80:2035 yrkandet 3 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört om översyn av gällande bestämmelser,

2. *beträffande tillgodoräknande av arbetslivsmeriter*, vari reservanterna ansett

dels att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1979/80:2034 i denna del och 1979/80:2035 yrkandet 1 i denna del samt med avslag på motion 1979/80:2035 yrkandet 2 skulle avslå proposition 1979/80:158,

dels att utskottets hemställan under 6 bort utgå.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som fogats till betänkandet.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionerna 527 och 2035.

HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

TALMANNEN: Utskottets hemställan, som återfinns i utbildningsutskottets betänkande 36, företas till avgörande momentvis.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 527 och 2035 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Raul Blücher begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkande 38 (36 mom. 1) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna 527 och 2035 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Raul Blücher begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 305
Nej - 20

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3

TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande avslag på propositionen såvitt avser tillgodoräknande av föreningsmeriter och därefter i fråga om mom. 3 i övrigt.

Avslag på propositionen såvitt avser tillgodoräknande av föreningsmeriter

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Stig Alemyr m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Stig Alemyr begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkande 38 (36 mom. 3 beträffande avslag på propositionen såvitt avser tillgodoräknande av föreningsmeriter) röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Stig Alemyr m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Stig Alemyr begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 162

Mom. 3 i övrigt

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande avslag på propositionen såvitt avser tillgodoräknande av arbetslivsmeriter och därefter i fråga om mom. 5 i övrigt.

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Ändringar i reg-
lerna för tillträde
till högskoleutbild-
ning*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Ändringar i reg-
lerna för tillträde
till högskoleutbild-
ning*

Avslag på propositionen såvitt avser tillgodoräknande av arbetslivsmeriter

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Stig Alemyr m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Stig Alemyr begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkande 38 (36 mom. 5 beträffande avslag på propositionen såvitt avser tillgodoräknande av arbetslivsmeriter) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Stig Alemyr m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Stig Alemyr begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163

Nej - 162

Mom. 5 i övrigt

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 2035 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Raul Blücher begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkande 38 (36 mom. 5 i övrigt) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 2035 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Raul Blücher begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 306

Nej - 19

Mom. 6

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 527 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Raul Blücher begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkande 38 (36 mom. 7) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 527 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Raul Blücher begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 305
Nej – 20

Mom. 8 och 9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 4 Föredrogs

Finansutskottets betänkanden

1979/80:44 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar

1979/80:45 med anledning av i propositionerna 1979/80:100 och 1979/80:150 framlagt förslag om anslag till räntor på statsskulden, m. m.

1979/80:46 med anledning av i propositionerna 1979/80:100 och 1979/80:150 framlagda förslag om anslag till oförutsedda utgifter för budgetåret 1980/81

1979/80:47 angående inkomster på statsbudgeten för budgetåret 1980/81, m. m., jämte motion

1979/80:49 angående tilläggsbudget II och tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80

1979/80:50 angående statsbudget för budgetåret 1980/81

Sedan kammaren bifallit utskottets framställningar om att ärendena skulle avgöras efter endast en bordläggning, bifölls vad utskottet i övrigt hemställt i dessa betänkanden.

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Ändringar i reg-
lerna för tillträde
till högskoleutbild-
ning*

Onsdagen den
11 juni 1980

*Meddelande om
justering av kam-
marens protokoll,
m. m.*

*Riksmötets avslut-
ning*

§ 5 Meddelande om justering av kammarens protokoll, m. m.

TALMANNEN:

De kammarens protokoll som återstår ojusterade vid innevarande riksmötes slut framläggs till godkännande torsdagen den 19 juni kl. 12.00 och torsdagen den 3 juli kl. 12.00.

Till kammarens ledamöter har utdelats statistik rörande riksdagsarbetet under riksdagarna 1973 och 1974 samt riksmötena 1975/76–1979/80.

Riksmötet 1980/81 börjar – såsom tidigare meddelats – tisdagen den 7 oktober 1980 kl. 11.00.

§ 6 Riksmötets avslutning

TALMANNEN:

Ärade kammarledamöter! Sedan vi nu behandlat samtliga ärenden på dagens föredragningslista återstår för mig endast att förklara detta riksmöte avslutat.

Men innan klubbslaget faller vill jag gärna framföra ett hjärtligt tack till er alla. Många av er har klagat över den ojämna arbetsbelastningen med en enorm arbetsbörda mot slutet av riksmötet. Jag vill för egen del beklaga att vi nödgats arbeta under en sådan tidspress under de senaste dagarna. De som varit med länge har emellertid hört uttalanden från talmannen av denna innebörd vid de flesta avslutningarna.

Det är sannerligen inte lätt att på förhand fastställa hållbara tidsplaner i ett parlament där ordet är fritt och där denna frihet utnyttjas.

Jag tror likväl att det skall vara möjligt att få till stånd en bättre ordning utan att vi för den skull behöver göra avkall på riksdagsordningens bestämmelse som ger ledamot och statsråd rätt att yttra sig i alla frågor som är under behandling. Min förhoppning är att den arbetsgrupp som konstitutionsutskottet har tillsatt skall finna förslag till lösningar som leder till bättre arbetsförhållanden.

Jag ber nu att få tacka er alla för det förtroende och den stora förståelse ni har visat oss i presidiet. Jag vill tacka mina kolleger i presidiet för synnerligen gott samarbete och vår kammarsekreterare för värdefull hjälp. Vi skulle aldrig kunna klara våra uppgifter utan den förnäma stab av medarbetare vi har. De har i högre grad än vi själva fått känna av den ojämna arbetsbelastningen. Jag tackar nu alla och envar som arbetar för oss i detta hus. Ett hjärtligt tack!

Till sist uttalar jag den förhoppningen att ni alla skall få en skön sommar med avkoppling och rekreation.

GUNNAR STRÄNG:

Herr talman! Som äldste ledamot av kammaren tillkommer det mig att i dag framföra kammarens kollektiva tack till vår talman och uttala allas vår uppskattning för det lugn, den oväld och effektivitet, varmed herr talmannen

under det gångna riksmötet lett kammarens arbete.

Jag vill också rikta vårt tack till kammarens vice talmän, dess sekreterare och övrig personal, som med sedvanlig erfarenhet, kunnighet och gott omdöme lagt saker och ting till rätta för oss i vårt dagliga arbete.

Ni har, herr talman, snabbt skaffat er rutin och erfarenhet i ämbetet. Ni har enligt riksdagens författningar och föreskrifter sett till att denna församling fullgjort sina ansvarsfulla uppgifter enligt de regler som den har att följa i sin egenskap av ombud för svenska folket.

När vi nu lämnar kammaren efter avslutat riksmöte, tackar vi för den vänliga hälsning som talmannen gett oss på vägen. Vi returnerar den i dubbel bemärkelse. Kammarens ledamöter önskar sin talman en välförtjänt vila och avkoppling efter ett hårt och arbetstyngt riksmöte. Vi föreställer oss att med samma känsla som vi har själva kommer talmannen med ett visst välbehag att se fram emot den semesterperiod som nu inträder. Vi önskar herr talmannen stort utbyte av de salta bad som västerhavet har att bjuda på i herr talmannens egen hembygd.

Herr talman! Vi önskar en lugn och vilsam sommar.

Talmannen förklarade härefter riksmötet 1979/80 avslutat.

§ 7 Kammaren åtskildes kl. 22.32.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 170

Onsdagen den
11 juni 1980

*Riksmötets avslut-
ning*

Published weekly, except during the months of January and February, when it is published bi-weekly. Subscription price, \$5.00 per annum in advance. Single copies, 15 cents. Entered as second-class matter, June 26, 1907. Postpaid. Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917. Authorized to mail at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917. Publication of this journal is authorized by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill. 60610.

Copyright, 1918, by American Medical Association. All rights reserved. Reproduction by any means without permission is prohibited. Printed at the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill. 60610.

The Journal of the American Medical Association is a weekly publication of the American Medical Association. It is published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill. 60610. The Journal is published weekly, except during the months of January and February, when it is published bi-weekly. Subscription price, \$5.00 per annum in advance. Single copies, 15 cents. Entered as second-class matter, June 26, 1907. Postpaid. Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917. Authorized to mail at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917. Publication of this journal is authorized by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill. 60610.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill. 60610.

Subscription price, \$5.00 per annum in advance.

Single copies, 15 cents.

Entered as second-class matter, June 26, 1907.

Postpaid. Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917.

Authorized to mail at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917.

Onsdagen den 11 juni kl. 09.00

Talmannen 142
Förste vice talmannen 90
Andre vice talmannen 3
Bohman, Gösta, ekonomiminister 99, 113, 120
Enlund, Eric (fp) 26, 35, 37
Feldt, Kjell-Olof (s) 12, 33, 36, 40, 41, 46, 47, 51, 53, 71, 76, 131, 134
Fälldin, Thorbjörn, statsminister 122, 131, 135
Gustafsson, Torsten (c) 38, 41, 42
Hermansson, Carl-Henrik (vpk) 21, 34, 37, 73, 77
Johansson, Olof, statsråd 49, 52, 53, 118, 120
Josefson, Stig (c) 61, 64, 66
Mundebo, Ingemar, budgetminister 67, 74, 78, 90
Palme, Olof (s) 79, 91, 110, 115, 119, 120
Sträng, Gunnar (s) 73, 77
Tobisson, Lars (m) 42, 47, 48
Ullsten, Ola, utrikesminister 136
Wachtmeister, Knut (m) 58, 60
Werner, Lars (vpk) 92, 111, 117, 129, 133
Wärnberg, Erik (s) 52, 59, 60, 63, 65, 72

Onsdagen den 11 juni kl. 19.30

Talmannen 192
Alemyr, Stig (s) 188
Andersson, Rolf (c) 186
Blücher, Raul (vpk) 188
Fransson, Arne (c) 171
Franzén, Tommy (vpk) 165
Gustafsson, Nils-Olof (s) 174
Högmark, Anders (m) 168
Johansson, Sune (s) 171
Jonasson, Bertil (c) 173
Molin, Björn (fp) 162
Mundebo, Ingemar, budgetminister 152, 154, 155
Nyhage, Hans (m) 188
Rämgård, Rolf (c) 155
Sträng, Gunnar (s) 143, 153, 154, 192
Sundgren, Roland (s) 185
Södersten, Bo (s) 158
Ulander, Lars (s) 169

